

HALDEN
KOMMUNE

VI I HALDEN

Oversikt over helsetilstanden og kunnskapsgrunnlag for planlegging
Oppdatert i 2023

Innhold

Innledning.....	4
Bakgrunn	5
Bærekraft.....	8
Del 1	9
Hvem og hva er vi i Halden.....	9
Befolkningsutvikling, og årsaker til vekst.	10
Befolkningsprognoser.....	12
DEL 2 Sosial bærekraft.....	14
Sosial bærekraft og universell utforming	14
Mål 1 Utrydde fattigdom.....	15
Risikofaktorer for å komme i en situasjon med lavinntekt.	16
Lavinntekt.....	16
Andel husholdninger med enslige forsørgere (under 45 år).....	18
Om sosial bærekraft	21
Mål 2. Utrydde sult	22
Overvekt inkludert fedme, menn	22
Oversikt fedme, selvrappert ved sesjon 1 kjønn samlet. (i prosent – de med KMI over 25) .	22
Om sult	23
Mål 3. God helse	24
Levevaner	24
Ernæring	26
Rusmidler.....	26
Alkohol, skjenkebevillinger og åpningstider for alkoholsalg	28
Helsetilstand.....	31
Sykdomsgrupper:	33
Trivsel, mestring, nærvær og deltakelse	37
Om helsetilstanden i Halden	37
Mål 4 God Utdanning	39
Sosial trivsel 7. klassetrinn og 10. klassetrinn	40
Mobbes på skolen – 7. klassetrinn og 10. klassetrinn.....	40
Mestringsnivå i lesing, 5. klasse i %.....	40
Mestringsnivå i regning	41
Gjennomføring av videregående skole i %.....	41
Om utdanning.....	43

Utdanning.....	46
Om likestilling.....	47
Mål 16 Fred og rettferdighet.....	48
Vold, og bruk av krisesenter.....	49
Om fred og rettferdighet.....	49
DEL 3.....	50
Miljømessig bærekraft.....	50
Mål 6 Rent vann og gode sanitærforhold.....	51
Drikkevann, badeplasser og legionella.....	51
Kommunal vannforsyning, ledningsnett og lekkasje.....	52
Om rent vann.....	52
Mål 7 Ren energi for alle.....	53
Personbiler.....	53
Personbiler i Halden etter drivstofftype.....	53
Nettoforbruk av elektrisk kraft i Halden.....	54
Vedforbruk i boliger – antall per 1000 husholdninger i Viken.....	56
Om energi.....	56
Mål 13 Stoppe klimaendringene.....	57
Klimagassutslipp etter sektor i Halden.....	58
Utslipp som følge av arealbruksendringer.....	59
Naturfare og naturskadehendelser.....	60
Om klimaendringene.....	60
Mål 14 Liv under vann.....	61
Arealbruk i strandsonen.....	62
Økologisk tilstand i elver og innsjøer i Halden.....	62
Brunfargen i Iddefjorden.....	62
Økologisk tilstand.....	62
Om livet under vann.....	63
Mål 15 Liv på land.....	64
Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord til andre formål enn landbruk (i dekar).....	64
Arter av nasjonal forvaltningsinteresse.....	65
Kart, rødlistede arter.....	66
Om liv på land.....	67
DEL 4.....	69
Økonomisk bærekraft.....	69
Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst.....	70

Overskudd / underskudd på arbeidsplasser for de bosatte i Halden etter utdanningsnivå, bosted og arbeidssted.	70
Sysselsatte personer etter bosted i Halden. Oversikt over hvilke næringer innbyggerne befinner seg innenfor.....	71
Halden – utvikling i arbeidspendlingen 2000-2019.....	71
Utvikling i næringsattraktivitet i Halden	72
Sysselsettingsgrad	73
Sysselsatte i prosent av befolkningen 2020-2022 (20-66 år)	73
Om økonomisk bærekraft:	74
Mål 9 Innovasjon og infrastruktur	75
Forskere og faglig personale per 1000 sysselsatte 2011-2017	76
Om innovasjon.....	76
Mål 10 Mindre ulikhet.....	77
Arbeidsledige, helt ledige, jan -juni 2023	77
Avstand mellom de ti % rikeste (P90) og fattigste. (P10).....	78
Inntekt	79
Gjeld, gjennomsnitt fordelt på alder.....	79
Kjøpskapasitet.	79
Om ulikhet.....	79
Mål 11 Bærekraftige byer og samfunn	81
Frivillig sektor og lokalsamfunnsutvikling	81
Kulturtilbud og opplevelser.....	82
Sosiale møteplasser, lekeplasser mv.....	82
Fysisk miljø	82
Boligpriser og gjeld.....	84
Valgdeltakelse i Halden – stortingsvalget 2021	85
Friluftsliv, tilgjengelighet og internkontroll.....	86
Universell utforming / tilgjengelighet	86
Skader og ulykker	86
Om bærekraftige byer og samfunn	89
Avfallshåndtering	92
Om bærekraftig forbruk og produksjon	92
DEL 5.....	93
Mål 17 Samarbeid for å nå målene	93
Kommunal planstrategi	93

Innledning

I henhold til folkehelseloven er kommunens ansvar å fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse. Kommunen skal bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

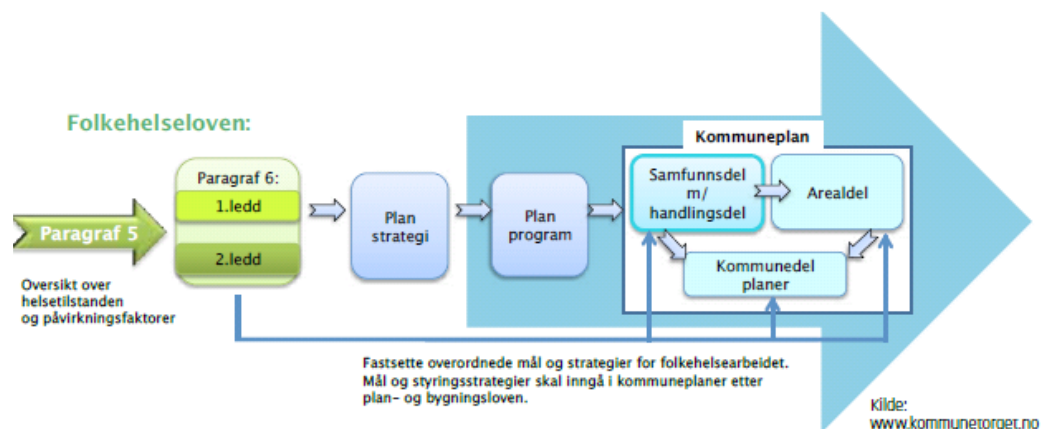
Loven pålegger at kommunen sørger for at medvirkning skjer blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltakelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

God oversikt over helse og påvirkningsfaktorer er en forutsetning for å beskrive folkehelseutfordringene, og nødvendig for å planlegge og gjennomføre tiltak. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Kommunens oppgave med å ha oversikt er ikke ny. Den har kommunen i praksis hatt siden Sundhedsloven av 1860. Med folkehelseloven gis arbeidet med å ha god oversikt ny aktualitet, spesielt fordi dette er nært knyttet til kommunens og fylkeskommunens planprosesser.

Loven setter som krav at oversikten inngår som grunnlag for planstrategien ved fastsetting av mål og strategier. Oversikten er også grunnlag for folkehelseiltak og hensyn til folkehelse i det daglige arbeidet.

Dokumentet er ikke uttømmende. Ved å søke opp kildene vil det være mulig å hente frem mer informasjon og flere statistikker.

Kommunens oversikt og påvirkningsfaktorer skal tjene tre hovedformål:

0. Grunnlag for beslutninger i folkehelsearbeidet som utøves "fra dag til dag", ved utforming av tiltak og tilsyn eller ved revisjon av planer. Beslutninger kan også dreie seg om å gå grundigere inn i et område som peker seg ut som særlig utfordrende eller positivt.
1. Grunnlag for beslutninger i forbindelse med det fireårige planløpet etter plan- og bygningsloven med handlingsplan og årsbudsjett.
2. Grunnlag for beslutninger i forbindelse med langsiktig planlegging, knyttet opp mot prosesser i plan- og bygningsloven og kommunal planstrategi.

Foreliggende oversikt er et kunnskapsgrunnlag som sier noe om fakta for hele kommunen samlet, og er mer omfattende enn det som kreves i folkehelseloven. Det er utvidet med flere områder slik at det dekker FNs 17 bærekraftsmål. Bakgrunnen er at dokumentet skal være et grunnlagsdokument for kommunens planstrategi, og vil oppdateres hvert 4.år. Informasjonen som framkommer, må tolkes i lys av annen kunnskap om lokale forhold. Dokumentet er ikke utfyllende, men gir et grunnlag for lokal kunnskap sett opp mot bærekraftsmålene. Prioriteringer av satsningsområder foretas i kommunale planer og i planstrategien og ikke i dette dokumentet.

Bakgrunn

Halden kommune utarbeidet det første dokumentet med oversikt over helsetilstanden i 2013. Det ble laget en ny versjon i 2015, hvor forskrift om oversikt over folkehelsen lå til grunn for utformingen. Kravene i forskriften vil i dette dokumentet fortsatt bli oppfylt, men inndelingen av områdene er annerledes.

Halden kommune har innrettet oversiktsdokumentet slik at det gjenspeiler nasjonale og regionale tiltak om å bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål innen 2030.

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. De gjelder for alle land og er et veikart for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling.

Norge har sluttet seg til at dette skal være den politiske retningen for å jobbe med de store utfordringene. Det er derfor viktig at bærekraftsmålene blir en del av kunnskapsgrunnlaget for planleggingen i kommunen. Folkehelseavdelingen i Viken fylkeskommune har villig delt dokumenter og statistikk til Folkehelserådgiver i Halden. Dette har underlettet arbeidet med å tilpasse dokumentet i ønsket form.

De 17 målene er:

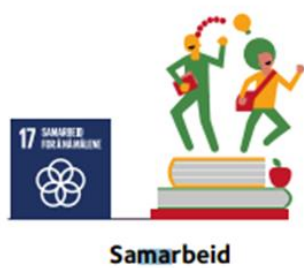
- Utrydde alle former for fattigdom i hele verden
- Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk
- Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder
- Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle
- Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling
- Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
- Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris
- Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
- Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon

- Redusere ulikhet i og mellom land
- Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige
- Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre
- Handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene av dem
- Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling
- Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold
- Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer
- Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Kommunen har valgt å gruppere målene i område, slik Viken fylkeskommune har valgt å gjøre det. ¹

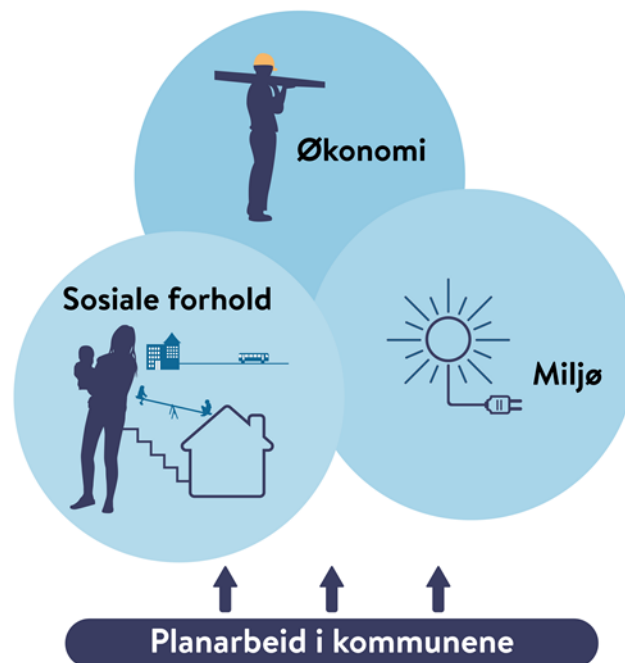
¹ Illustrasjoner er hentet fra Viken fylkeskommunes kunnskapsgrunnlag «Vi i Viken»

Bærekraft

Bærekraftsbegrepet brukes ofte for å vurdere om utviklingen i et system eller aktiviteter er levedyktige i et langsiktig perspektiv. Det handler om langsiktige mål, gå i en ønsket retning og prioritere og handle i tråd med dette.

Bærekraftsmålene kan sammenfattes i tre områder som går i hverandre. ²

Kommunes verktøy for å påvirke disse tre områdene er planlegging.

² Figur fra Folkehelseinstituttet(fhi.no)

Del 1

Hvem og hva er vi i Halden

Fra 2020 ble Halden en del av Viken fylke. Fra å være en av de store kommunene i Østfold, har Halden blitt en av mange mellomstore kommuner. Fra 2024 er Halden igjen en del av Østfold fylke.

Befolkningsveksten i kommunen i 2022 var på 0,91%. Halden hadde fødselsunderskudd i 2022. Det betyr at tilflytting er hovedårsaken til veksten.

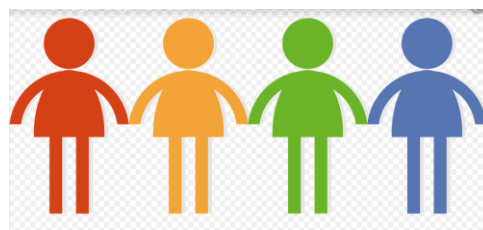
Folketall per 31.12.2022

642,4 km²

Areal

31 730

Innvandring

Innvandrere utgjorde i 2022 ca. 17 % av befolkningen i Halden.

For Norge var tallet 18,2 %.

Befolkningsutvikling, og årsaker til vekst.

Befolkningsvekst i Halden³

År		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Geografi	Måltall						
Hele landet	antall	44 332	37 302	32 593	39 368	23 789	33 901
	prosent vekst	0,85	0,71	0,62	0,74	0,44	0,63
Halden	antall	246	247	140	196	14	57
	prosent vekst	0,81	0,80	0,45	0,63	0,04	0,18

Befolkningen i Halden økte med 286 personer i 2022⁴ Det er ca. 0,91% vekst.

	Befolkning ved utgangen av kvartalet	
	2021K4	2022K4
K-3001 Halden	31 444	31 730

³ Kilde: Folkehelseprofil 2023(fhi.no)/SSB

⁴ SSB

For 2022 ifølge SSB:

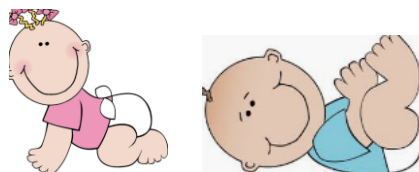
1 163 personer flyttet ut av kommunen

1 363 personer flyttet til kommunen

298 personer døde

226 barn ble født.

Av de som flyttet til kommunen fra et annet sted i Norge i 2022, var 138 innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. 316 personer flyttet til Halden fra utlandet, mens 153 personer flyttet ut av Halden og Norge i 2022.

Befolkningsprognoser

Befolkningsprognose fordelt på aldersgrupper – framskrevet til 2050⁵

Alder	2025	2030	2035	2040	2045	2050
0 år	256	262	279	286	277	264
1-5 år	1 381	1 364	1 421	1 501	1 490	1 432
6-12 år	2 289	2 083	2 046	2 097	2 197	2 206
13-15 år	1 111	1 021	915	903	932	978
16-19 år	1 504	1 465	1 353	1 263	1 250	1 293
20-44 år	9 298	9 402	9 335	9 022	8 743	8 547
45-66 år	9 386	9 413	9 371	9 331	9 362	9 371
67-79 år	4 553	4 578	4 973	5 395	5 558	5 399
80-89 år	1 440	2 093	2 373	2 458	2 697	3 112
90 år eller eldre	298	318	436	690	773	892
SUM	31 516	31 999	32 502	32 946	33 279	33 494

Befolkningsframskrivningen er basert på antall innbyggere per 31.12 2022.

Forekomst av demenssykdom er økende med alder

Demenssykdom forekommer sjelden hos personer under 50 år. Undersøkelsen viser at blant personer i alderen 70 år eller eldre har 14,6 prosent demens. Forekomsten av demens stiger fra 5,6 prosent i gruppen 70–74 år til 48,1 prosent i gruppen 90 år og eldre. Demens er mer vanlig blant kvinner enn blant menn. Den vanligste demenstypen er Alzheimers sykdom (57 prosent), fulgt av vaskulær demens (10 prosent), blandet demens (9 prosent), demens med Lewy-legemer (4 prosent) og frontotemporal demens (2 prosent). I sykehjem har 84,3 prosent demens, mens blant hjemmeboende har 10,8 prosent demens.⁶ **I 2040 vil det sannsynligvis være ca. 900 innbyggere over 80 år i Halden som har demenssykdom.**

Om befolkningsinformasjonen

- Befolkningsveksten i Halden har vært varierende de senere år. Fra 2025 og fram mot 2035 viser prognosene en befolkningsvekst med ca.3 prosent.
- Halden hadde per utgangen av 2022 ca. 17 prosentandel innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre.
- Halden har noe høyere antall befolkning over 80 år enn gjennomsnitt for landet.
- Prognoser viser at antall demente er stigende, og vil særlig være økende fram mot 2050.

Statistikken viser at Halden kommune har en sammensatt befolkning. Det er viktig at dette tas med i den videre planleggingen av tjenestetilbudet, og at man søker å finne virksomme tiltak for å møte framtiden.

² Kilde: SSB, Espen Sørås

⁶ Kilde: Demensplan 2025

Grupper som kommunene bør være særlig oppmerksomme på er et økende antall eldre og demente. En av de største omsorgsutfordringene vi står overfor som følge av økt levealder og endret alderssammensetning i befolkningen, er at tallet på mennesker med ulike demenslidelser sannsynligvis vil bli fordoblet i løpet av 35 år⁷. Det vil være et stort behov for å planlegge for et aldersvennlig samfunn i årene framover.

En forskyving i befolknings sammensetningen vil også ha betydning for samfunnets økonomiske bæreevne. Det blir flere pensjonister og færre yrkesaktive per. pensjonist.

---

⁷ Kilde: Demensplan 2025

DEL 2 Sosial bærekraft

Den sosiale delen av bærekraftsmålene handler om å sørge for at alle mennesker får et anstendig liv. Det handler om fordeling av goder i samfunnet, en god bolig, et trygt lokalsamfunn, muligheter for å delta i samfunnet, utdanning og en lønn å leve av. For å få et bærekraftig samfunn er det en forutsetning med et godt folkehelsearbeid. Halden kommune har hatt søkelys på sosial bærekraft i planleggingen i mange år, og det ble særlig synlig i sentrumsplanen (2018) og planene som har kommet etter denne.

Vi har samlet 6 av bærekraftsmålene under denne overskriften.

Mål 1. Utrydde fattigdom

Mål 2 Utrydde sult

Mål 3 God helse

Mål 4 God utdanning

Mål 5 Likestilling mellom kjønnene

Mål 16 Fred og rettferdighet.

Sosial bærekraft og universell utforming

Regjeringen har laget egne målsetninger om universell utforming. Halden kommune har utarbeidet en egen strategi for hvordan vi kan jobbe systematisk for å gjøre alle områder universelt utformet. Universell utforming bidrar til sosial bærekraft fordi flere kan delta i arbeidslivet, delta i samfunnet på lik linje med andre, ta utdanning, ta offentlig transport og ha tilgang på bolig.

Mål 1 Utrydde fattigdom

I Halden i 2021 svarte 22 % av befolkningen at det er vanskelig å få endene til å møtes.

Ferie er ikke for alle og ifølge en nasjonal levekårsundersøkelse fra 2022 har 7,3% av de spurte ikke råd til en ukes ferie årlig.

20,4% har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift.

I 2022 hadde 598 innbyggere i Halden økonomisk sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold.

Risikofaktorer for å komme i en situasjon med lavinntekt.

Det er noen grupper i samfunnet som er overrepresentert blant de som har økonomiske utfordringer.

- Personer med lav inntekt
- Enslige forsørgere
- Uførepensjonister
- Minstepensjonister
- Mottakere av økonomisk sosialhjelp
- Arbeidsledige
- Innvandrere

Lavinntekt

Norge bruker EU sin fattigdomsgrense på 60% av medianinntekten når fattigdom skal defineres. Denne definisjonen tar kun hensyn til husholdningens inntekt og sier ingenting om den økonomiske situasjonen etter at faste utgifter er betalt. I tabellen over ser en at en familie med mange barn kan ha en ganske høy inntekt og likevel bli klassifisert som en lavinntektshusholdning. Vi vet ikke noe om hvordan familien selv opplever sin situasjon. Vi i Halden har for eksempel lavere boutgifter enn kommuner nærmere Oslo. Inntekten alene forteller oss derfor ikke hvordan husholdningens økonomi er, men den kan si noe om risikoen for fattigdom.

Når vi snakker om fattigdom i Norge, så snakker vi om relativ fattigdom. Det handler om å ikke ha råd til det de fleste andre har råd til og å ha mangler for å ha en akseptabel levestandard.

Absolutt fattigdom er ikke noen stor utfordring i Norge. De områdene i verden med størst utfordring finner i vi Afrika sør for Sahara.

Norge har gode velferdsordninger som sørger for lik tilgang til for eksempel helsetjenester og utdanning, og vi har trykkesystemer som ivaretar innbyggerne. Likevel ser vi at den relative fattigdommen har økt de senere år, og inntektsulikeheten har også vært økende.

Det er vanlig å bruke inntekt som indikator for fattigdom. Det trenger ikke være sammenheng mellom opplevd fattigdom og inntekt. Flere faktorer spiller inn. En SSB-rapport viser at kun halvparten av de som opplever at de er fattige lever i en lavinntektsfamilie, mens mange lavinntektsfamilier ikke opplever at de har økonomiske problemer. Faktorer som påvirker opplevelsen er livsfase, bosted og hvem man omgås til daglig.

Grensebeløp for lavinntekt i Norge i 2021⁸ basert på 60% av medianinntekten.

	OECD-skala, 60 prosent (kr)
	2021
Enslig	212 200
Enslig forsørger med ett barn	318 300
Enslig forsørger med to barn	424 400
Enslig forsørger med tre barn	530 500
Par uten barn	360 800
Par med ett barn	466 900
Par med to barn	573 000
Par med tre barn	679 100
Par med fire barn	785 200

(Inntekt per mnd. årsinntekt/12)

Husholdninger, lav inntekt, alle aldre i prosent⁹

Dette er prosent av befolkningen i alle aldre som bor i husholdninger med inntekt lavere enn 60 % av nasjonal medianinntekt. Det er foretatt sammenligninger med noen nabokommuner. Halden har en høyere andel husholdninger med lavinntekt enn gjennomsnittet på landsbasis.

År		2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Alder							
Hele landet	Alle aldre	9,5	9,6	9,8	10,0	10,2	10,2	10,1
Halden	Alle aldre	12,8	12,9	12,7	12,9	13,5	13,4	13,3
Moss	Alle aldre	10,5	10,6	10,8	11,3	11,4	11,5	11,7
Sarpsborg	Alle aldre	12,5	12,7	12,6	12,9	13,5	13,9	13,9
Fredrikstad	Alle aldre	12,0	12,4	12,5	13,1	13,3	13,6	13,4

⁸ SSB. Tabell 09593

⁹ Kilde: Kommunehelsas statistikkbank(fhi.no)/SSB

Lavinntekt (husholdninger) 0-17 år i prosent¹⁰

År		2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Alder							
Hele landet	0-17 år	10,2	10,6	11,0	11,5	11,9	11,9	11,5
Halden	0-17 år	16,2	16,4	16,1	16,9	17,8	17,6	16,8
Moss	0-17 år	12,8	13,2	14,2	15,2	15,5	16,2	15,6
Sarpsborg	0-17 år	16,8	17,4	16,9	18,0	19,2	19,8	19,2
Fredrikstad	0-17 år	15,5	16,5	17,0	18,4	18,9	19,3	18,9

Dette er prosentvis andel av personer i aldersgruppen 0-17 år som bor i husholdninger med inntekt lavere enn 60 % av nasjonal medianinntekt. Tallene er hentet fra kommunehelse statistikkbank og er beregnet etter EU-skala. Det er varierende økning blant kommunene i tabellene.

I Halden var det i gjennomsnitt i treårsperioden 2019-2021, 917 barn som bodde i husholdninger med inntekt lavere enn 60 % av nasjonal medianinntekt.

Det har vært et økende søkelys på lavinntekt blant barn. Det er flere årsaker til det, og en av disse er at fattigdom kan ha en negativ påvirkning på barnas liv både på kort og lang sikt. Man finner systematiske forskjeller blant barn avhengig av hvor foreldrene er på den sosioøkonomiske stigen. De med foreldre med lav inntekt deltar i mindre grad enn andre i organiserte aktiviteter, de er overrepresentert med lav trivsel i skoleundersøkelser, vi ser at helse, og spesielt psykisk helse har sammenheng med familieøkonomi. Barn som vokser opp i familier med lav inntekt bor ofte dårligere og trangere enn andre.

Andel husholdninger med enslige forsørgere (under 45 år)

Barn av enslige forsørgere, i prosent¹¹

År	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi					
Hele landet	15	15	15	15	15
Halden	19	19	19	19	19
Moss	18	18	18	18	17
Sarpsborg	19	18	18	18	18
Fredrikstad	18	18	18	18	18

¹⁰ Kommunehelse statistikkbank.

¹¹ Kilde: Folkehelseprofil 2022(fhi.no)/Arbeids- og velferdsetaten (NAV)

Dette er beregnet ut fra andelen barn som det utbetales utvidet barnetrygd for i prosent av alle barn det utbetales barnetrygd for. Som enslig forsørger regnes personer som mottar utvidet barnetrygd for ett barn mer enn de faktisk har. Dette kan inkludere noen som bor i et samboerforhold.

Husholdninger med bare en voksen har som regel vanskeligere utgangspunkt enn der det er to inntekter. Enslige forsørgere har også barn som skal ha mat, husrom, klær og utstyr. I den nasjonale levekårsundersøkelsen oppgir 27,3 % av enslige forsørgere at de ikke har råd til en ukes ferie årlig. 17,3 sier de ikke kan delta på regelmessig fritidsaktivitet. ¹² Tallene er fra 2022.

Mottakere av stønad til livsopphold, andel prosent av innbyggere i alderen 20-66år. ¹³

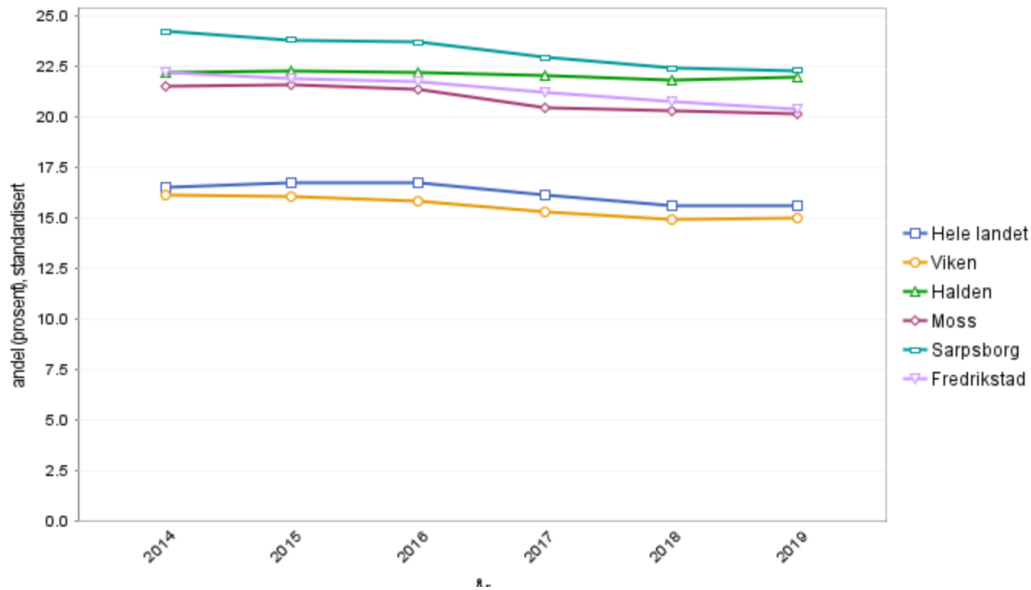
Dette omfatter mottakere av uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd, overgangsstønad for enslige forsørgere og tiltaksmottakere (individstønad).

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Geografi						
Hele landet	16	17	17	16	16	16
Viken	16	16	16	15	15	15
Halden	22	22	22	22	22	22
Moss	22	22	21	20	20	20
Sarpsborg	24	24	24	23	22	22
Fredrikstad	22	22	22	21	21	20

---

¹² SSB

¹³ Kilde: kommunehelse statistikkbank.2022

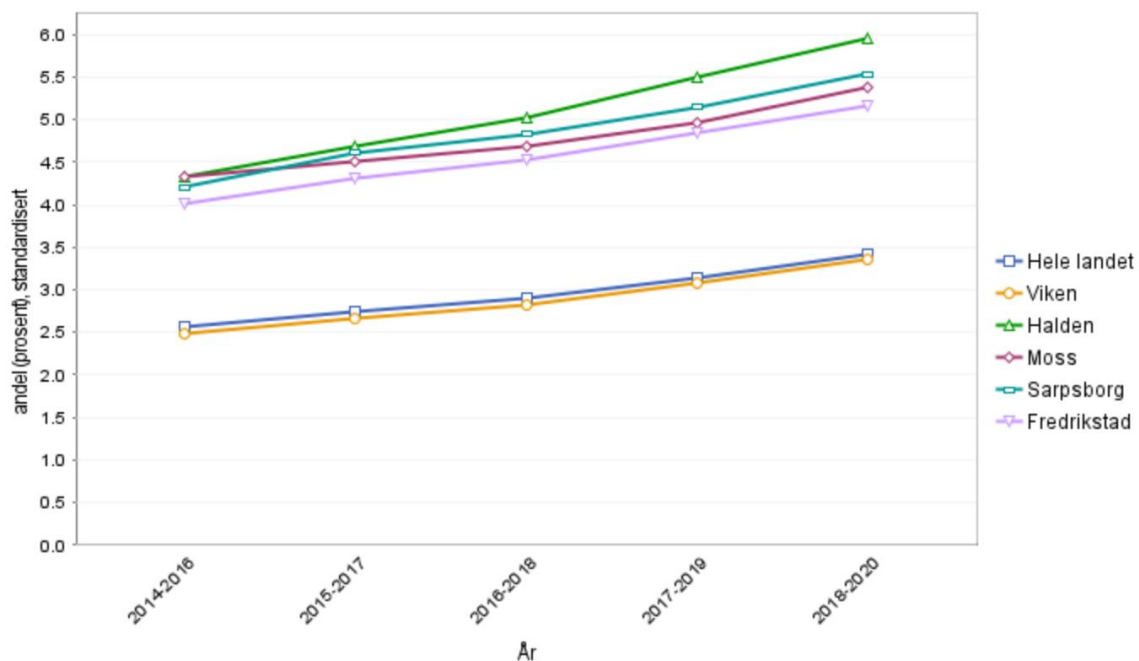

Tallene for Halden ligger stabilt. Det var 597 personer som hadde sosialhjelp som hovedinntektskilde her i 2020. I 2022 var det 598 personer.¹²

Andel med uføretrygd 18-44 år¹⁴

År	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020
Geografi					
Hele landet	2,6	2,7	2,9	3,1	3,4
Viken	2,5	2,7	2,8	3,1	3,4
Halden	4,3	4,7	5,0	5,5	6,0
Moss	4,3	4,5	4,7	5,0	5,4
Sarpsborg	4,2	4,6	4,8	5,1	5,5
Fredrikstad	4,0	4,3	4,5	4,8	5,2

¹⁴ Kommunehelse statistikkbank 2023

Om sosial bærekraft

Grupper som står utenfor arbeidsliv og skole har oftere dårligere psykisk helse og mer usunne levevaner enn de som er i arbeid. Årsakene til sykefravær og uførepensjon er vanskelige å fastslå. Ofte er de sammensatte, og forhold som usikker arbeidssituasjon, nedbemanning og livsstilsfaktorer kan påvirke sykefraværet og andelen som søker om uføreytelser. Flertallet av sykemeldinger og langvarige trygdestønader gis for muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser som angst og depresjon. Tabellen viser en stigning i andelen som får uførepensjon, og i Halden stiger andelen mer enn både i landet ellers og i Østfold.

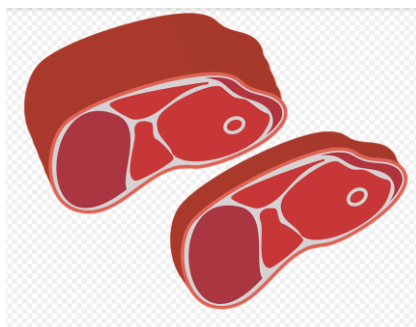
Inntektsforskjellene i Norge er mindre enn i de aller fleste land. Men også her har de økonomiske ulikhetene økt. De fattige i Norge er ikke så fattige som i de fleste andre land, men avstanden til de med høy inntekt innebærer opplevelse av økonomisk knapphet og færre muligheter til å delta i samfunnet. Økonomi og levekår henger sammen med helse. Jo lengre utdanning og høyere inntekt enn gruppe har, jo høyere er andelen med god helse. Andelen som opplever at det er vanskelig (svært vanskelig, vanskelig, eller forholdsvis vanskelig) å få pengene i husholdningen til å strekke til er ifølge folkehelseundersøkelsen som ble gjennomført høsten 2021, 22% i Halden.

Mål 2. Utrydde sult

Dette målet handler om å sikre mattrygghet, utrydde sult, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk.

Halden kommune har 63.000 daa fulldyrket jord fordelt på cirka 210 driftsenheter. Arealet av dyrket mark utgjør 8,2 prosent av Østfolds totale areal dyrket mark.

Jordsmonn i kombinasjon med gunstig klima gjør at jordbruksarealene i Halden hovedsakelig er høyproduktive. Nesten alt jordbruksareal i Halden nyttes til produksjon av matkorn.

Overvekt inkludert fedme, menn

Det er foretatt måling av andel menn med overvekt og fedme i prosent av alle menn på sesjon. Overvekt og fedme regnes som KMI større eller lik 25kg/m² for voksne over 18 år. Tallene er usikre, og har tidligere vært sammenfallende for Halden, Østfold og landet. Den siste perioden mellom 2019-2022 har tallene vist et hopp opp i Halden i motsetning til landet ellers. Sarpsborg har hatt en økende tendens over en lengre periode enn Halden.

Oversikt fedme, selvrappert ved sesjon 1¹⁵ kjønn samlet. (i prosent – de med KMI over 25)

År	2014-2017	2015-2018	2016-2019	2017-2020	2018-2021	2019-2022
Geografi						
Hele landet	23	23	22	22	22	22
Halden	23	23	24	24	25	27
Moss	22	22	23	23	23	22
Sarpsborg	25	26	26	26	28	28
Fredrikstad	25	24	24	24	24	23

¹⁵ Kommunehelsas statistikkbank 2023

Overvekt inkl. fedme, kvinner (i %, de med KMI over 25) ¹⁶

(Overvekt blant gravide ved første svangerskapskontroll)

År	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021	2020-2022
Geografi							
Hele landet	33	33	34	35	36	37	39
Halden	34	38	38	41	41	41	42
Moss	35	35	35	38	39	43	44
Sarpsborg	40	41	43	45	46	46	47
Fredrikstad	38	38	40	40	42	44	45

Denne tabellen viser at overvekt blant gravide kvinner er mer utbredt i Østfold enn i landet ellers. Halden ligger under de andre Østfoldbyene, men det er en stigende tendens både i Halden, i Østfold og i landet ellers.

Om sult

Sult er et marginalt problem i Halden, men det er familier som lever med vedvarende lav inntekt som benytter gratis tilbud om mat fra frivillige organisasjoner hver uke. Det er en større utfordring at andelen innbyggere med overvekt øker. Det kan se ut som at forekomsten av overvekt blant voksne i Norge er litt lavere enn i mange andre land. Miljø og levevaner er faktorer som påvirker fedme i befolkningen.

I den norske befolkningen mellom 40 -45 år er ca. 25 % menn og 20% kvinner berørt av fedme.¹⁷

Nærmere 23 % av de over 18 år har fedme, og mellom 15 og 20% av norske barn har overvekt eller fedme. Fedme over tid gir økt risiko for sykdommer i hjerte/kar, diabetes og noen krefttyper.

¹⁶ Kommunehelsa statistikkbank 2023

¹⁷ Viken fylkeskommune, «Vi i Viken»

Mål 3. God helse

Dette målet handler om å sikre god helse for alle. God helse er en forutsetning for å oppnå en bærekraftig utvikling. Peter F. Hjort har definert god helse slik: *Ha evne til å tilpasse seg livets utfordringer og ha overskudd til å mestre hverdagens krav.*

Levevaner

Med helserelatert atferd menes helseatferd som har vist seg å ha innvirkning på et helseutfall. Dette kan for eksempel være fysisk aktivitet, ernæring og bruk av tobakk og rusmidler. Helserelatert atferd kan også omfatte seksualatferd og risikofatferd som kan føre til skader og ulykker.

I dag finnes det ikke nasjonale registre med gode data om levevaner. I folkehelseprofilen er det mest statistikk knyttet til helsemål som sykdommer og dødsårsaker. Denne statistikken kan likevel være nyttig ved vurdering av befolkningens levevaner. Flere kroniske sykdommer er i stor grad et resultat av befolkningens levevaner over tid. Ved å "lese" sykdomsmønstret i kommunen kan vi derfor indirekte få informasjon om levevaner.

Halden kommune gjennomførte i samarbeid med Østfold fylkeskommune en innbyggerundersøkelse i 2019 og i 2021 og har derfor et godt grunnlag for å si noe om levevanene til våre innbyggere.

Med levevaner tenker vi her på kosthold, fysisk aktivitet, røyking og annen helserelatert atferd.

Levevaner er ikke bare et resultat av personlige valg. De valgene den enkelte tar er også et resultat av miljø og levekår, og sykdomsmønstret kan derfor også gi en indikasjon på forhold ved miljøet og levekårene i kommunen.

Fysisk aktivitet

Befolkningsundersøkelsen for Halden fra 2019 viser at 71% av innbyggerne i Halden driver med fysisk aktivitet. Det er ulikhet i hvor aktive folk er etter hvor de bor i kommunen.

FYSISK AKTIVITET: Driver du med noen form for sport, mosjon, eller fysisk aktivitet?					
	Fylke	Kommune	Bydeler		
	Østfold	Halden	Halden sentrum	Halden nord	Halden syd
Antall intervju	16410	1653	559	589	505
Vekt	16415	1733	582	598	553
Ja	70 %	71 %	70 %	74 %	70 %
Nei	28 %	27 %	30 %	24 %	28 %
Vet ikke	1 %	2 %	1 %	2 %	2 %

I undersøkelsen fra 2021 svarte 20% av de spurte i Halden ja på om de gjennomførte minst 30 minutter moderat fysisk aktivitet 4dager eller med i uken.

Fysisk aktivitet i skolen

I faget kroppsøving har elevene i grunnskolen

478 årstimer på barnetrinnet. Dette tilsvarer ca. 1,8 klokke time per uke. På ungdomstrinnet er det 223 årstimer per uke. Det vil si ca. 2 klokke timer per uke.

Ved flere av skolene i Halden blir elevene aktivisert i friminuttene via aktivitetsledere. Aktivitetene ledes av elever som har fått opplæring til oppgaven. Alle skolene i Halden jobber for å bli godkjent som helsefremmende. Et av kriteriene er at barna skal være fysisk aktive på skolen minst 60 minutter hver dag.

Anlegg for idrett og fysisk aktivitet

I Kulturdepartementets idrettsanleggsregister¹⁸ er det registrert til sammen mer enn 300 anlegg for idrett og aktivitet i Halden som har mottatt spillemidler til realisering. Kulturdepartementets anleggsregister omfatter anlegg eller tiltak for friluftsliv som er gitt tilskudd av spillemidlene, alt fra store anlegg bygget og utformet for internasjonale mesterskap, til små balløkker og skileikanlegg.

---

¹⁸Kilde: Kulturdepartementets idrettsanleggsregister

Ernæring

Kosthold voksne – tendenser Østfold

Tidligere befolkningsundersøkelser viser at kvinner synes mest kostholds bevisst, mens menn med grunnskole som høyeste utdanning skårer lavest.

Resultatene under er fra folkehelseundersøkelsen i 2022¹⁹

Tallene for Halden vises midt i bildene, og tall for Viken som helhet vises med mindre gul skrift. Resultatene viser at innbyggerne i Halden spiser mindre fisk, grønnsaker og frukt enn ellers i Viken, og det drikkes mer brus med sukker.

Rusmidler

Røyking og snusing

Tall om røyking²⁰

Andelen som røyker daglig i befolkningen 16-74 år er de siste årene gått kraftig ned.

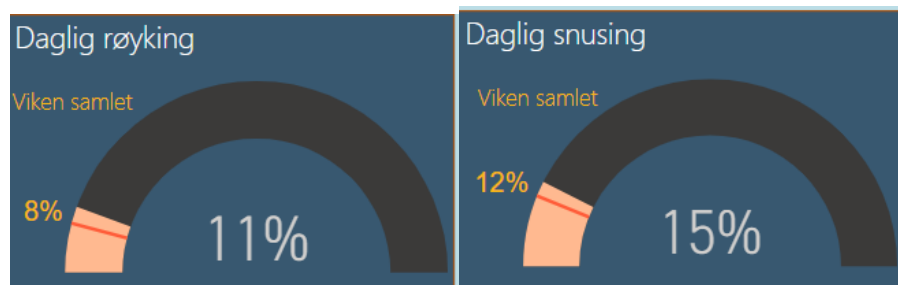
Til tross for fortsatt nedgang i dagligrøyking, ligger Norge fremdeles høyere enn mange land. I Halden er det en større andel som røyker enn både i Viken og landet ellers.

16 prosent med grunnskoleutdanning røyker daglig. Det er tre ganger så mange som dem med høyskole/universitetsutdanning. Det er også høyere andeler av-og-til røykere i lavere

¹⁹ Kilde: Befolkningsundersøkelsen 2022, FHI og Viken fylkeskommune

²⁰ Kilde: befolkningsundersøkelsen 2022

utdanningsgrupper. Forskjellene etter utdanning er størst i grupper over 45 år, både blant menn og kvinner. Det er også en sosial gradient* i daglig snusbruk, både blant kvinner og menn mellom 25 og 44 år. (*Det er flest snusbrukere blant de med lavest utdanning)

Røyking, kvinner²¹

Folkehelseprofilen viser hvor mange som røyker ved første svangerskapskontroll i prosent av alle gravide, gjennomsnitt for fireårsperioder. Tallene for Halden er høyere enn Viken og landet. Det registreres en jevn nedgang.

År	2012-2016	2013-2017	2014-2018	2015-2019	2016-2020	2017-2021	2018-2022
Geografi							
Hele landet	7,1	5,9	4,9	4,0	3,4	2,9	2,4
Halden	12,7	10,5	9,3	8,4	6,8	5,9	4,9
Moss	8,7	8,1	7,5	6,9	5,6	5,4	4,1
Sarpsborg	11,0	9,3	7,9	6,7	5,1	4,0	3,4
Fredrikstad	7,8	6,5	5,7	5,0	4,3	4,0	3,4

Snusing²²

En stadig lavere andel av befolkningen røyker fast, mens andelen som snuser holder seg stabil. Det siste året har det på landsbasis imidlertid vært en tydelig økning av unge kvinner som snuser daglig. 15 prosent av befolkningen i alderen 16–74 år brukte snus daglig i 2022, mens 4 prosent snuser av og til, viser nye tall fra statistikken Røyk, alkohol og andre rusmidler.

Å snuse fast er langt mer vanlig blant de yngre enn de eldre. I aldersgruppen 25–34 år var det 27 prosent, eller 1 av 4, som brukte snus daglig i 2022. Det er en dobling siden 2012.

Det er klart flere unge menn som snuser enn unge kvinner, men det siste året viser tallene en relativt tydelig oppgang i andelen unge kvinner som snuser. Blant de unge mennene har det holdt seg mer stabilt.

²¹ Kilde: Kommunehelsas statistikkbank 2023

²² Kilde: SSB, publisert januar 2023

Blant kvinner i alderen 16–24 år økte andelen som snuser daglig fra 12 prosent i 2021 til 16 prosent i 2022. Blant kvinner i alderen 25–34 år var det en økning fra 17 til 22 prosent i samme periode.

I 2022 var til sammenligning andelen menn som brukte snus daglig i de samme aldersgruppene, henholdsvis 29 og 32 prosent.

Utviklingen viser at forskjellen mellom menn og kvinner når det gjelder snusbruk kan være i ferd med å minske.

Ungdataundersøkelsen fra 2022 viser at mønsteret for rusmidler blant ungdom har endret seg noe de siste årene. Det var flere som svarte at de røykte i 2022 enn ved ungdatabundersøkelsen i 2019, og snusbruken har økt. Østfold er et av fylkene som topper statistikken både når det gjelder røyking og snusbruk.

Trendrapporten under inneholder svar i % fra ungdomsskolene og videregående skole i Halden.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Røyker du?									
Røyker ikke	82			86		88			84
Røyker sjeldnere enn én gang i uka	8			8		9			12
Røyker ukentlig, men ikke hver dag	5			5		2			1
Røyker daglig	6			2		2			3
Snuser du?									
Bruker ikke snus	74			75		78			81
Snuser sjeldnere enn én i uka	7			6		6			2
Snuser ukentlig, men ikke hver dag	2			2		4			2
Snuser daglig	17			17		12			15

Alkohol, skjenkebevillinger og åpningstider for alkoholsalg

Antall skjenkebevillinger og åpningstider for alkoholsalg

I Halden var det tildelt 41 skjenkebevillinger pr 31.12.2022. Antallet er varierende fra år til år. I 2018 var det tildelt 34 skjenkebevillinger.

En skjenkebevilling kan omfatte følgende kombinasjoner:

- gr.1, alkoholholdig drikk inntil 4,75 volumprosent
- gr.1 og 2, gr. 2 er alkoholholdig drikk inntil 22 volumprosent
- gr.1, 2 og 3, gr. 3 er alkoholholdig drikk uavhengig av alkoholstyrke

Tidene for skjenking av alkohol i Halden er slik etter kommunestyrets vedtak 20.06.2020:

Skjenketider fredager, lørdager og dager før hellig- og høytidsdager:

Skjenketider gr.1 og 2: kl. 10:00 – 02.30

Skjenketider gr. 3: kl. 13:00 – 02.30

Skjenketider uteserveringer: kl. 10.00 – 02.30

Skjenketider alle øvrige dager:

Skjenketider gr.1 og 2: kl. 10:00 – 02.00

Skjenketider gr. 3: kl. 13:00 – 02.00
Skjenketider uteserveringer: kl. 10.00 – 02.00

Konsum av utskjenket alkohol opphører senest en halv time etter skjenketidens opphør.

salgstider for salg og utlevering av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol

Salg og utlevering av drikk med inntil 4,7% alkohol er forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Salg og utlevering av drikk som nevnt skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

Om åpningstider – hva sier forskningen?

I en studie antyder SIRUS at én times utvidelse av skjenketiden fører til en økning på i gjennomsnitt 20 voldstifelle nattestid i helgene per 100.000 innbyggere per år. Dette tilsvarte 17 % økning på det tidspunktet studien ble publisert.²³

Det er imidlertid stor uenighet om forskningsresultatene på området, og regjeringen har lagt ut denne rapporten på sine sider (kopier og lim inn i nettleseren for å se rapporten):

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4b0014e01f3b49f7971ac10ecf0d36bf/sunkissed-ved-ola-smith-simonsen-vedlegg-1.pdf>

Denne rapporten konkluderer med at svaret ikke er entydig positivt eller negativt, og at en halvtimes åpningstid ene eller andre veien sannsynligvis ikke vil gi utslag.

Alkohol – tendenser i Halden

Når det gjelder inntak av alkohol viser befolkningsundersøkelsen i Halden fra 2021 dette bildet:

Hvor ofte drikker du alkohol?

(Tall midt i bildet er for Halden mens det gule tallet er for Viken fylke som helhet)

Grafene viser at Haldenserne drikker mindre alkohol enn ellers i Viken.

²³ Kommunetorget.no

Tidligere befolkningsundersøkelser har vist at det er personer med høyere utdanning som drikker mest.

Ungdom og alkohol

Å drikke i ungdomsalderen er ofte sammenvevd med vennskap, flørting og en sosial livsstil. Unge som drikker alkohol midt i tenårene, har som regel mange venner og et aktivt sosialt liv. Samtidig vet vi at det å drikke alkohol gir risiko for akutte skader, og ungdom som begynner å drikke tidlig, har i mange tilfeller et atferdsmønster der andre typer antisosial atferd og bruk av tyngre rusmidler inngår. Ungdom i en slik situasjon har gjerne et mer trøblete forhold til skolen og til foreldrene enn andre. De begår mer kriminalitet, har dårligere psykisk helse og får oftere problemer senere i livet.²⁴

Ungdata viser at det er stor variasjon i hvor gamle ungdom er når de begynner å drikke alkohol. I starten av videregående har litt under halvparten vært tydelig beruset, men denne andelen øker til nesten åtte av ti i VG3. Tallene fra de siste årene tyder på at det har vært en utflating i bruken av alkohol. Det har derimot vært en viss økning i andelen som har vært beruset, særlig blant guttene. Det er generelt små forskjeller i alkoholvaner mellom gutter og jenter.

Resultat fra ungdata i Halden 2022	2014	2017	2019	2022
Hender det at du drikker noen form for alkohol?				
Aldri/har bare smakt noen få ganger	83	85	83	83
Av og til, men ikke så ofte som månedlig	12	10	10	10
Nokså jevnt 1-3 ganger i måneden	4	4	5	6
Hver uke	1	1	1	1
Får du lov av foreldrene dine å drikke alkohol?				
Ja	3	4	4	5
Nei	86	83	84	82
Vet ikke	11	13	12	14
Har du gjort noe av dette det siste året (de siste 12 månedene)?				
Drukket så mye at du har følt deg tydelig beruset	14	14	18	14
Brukt hasj eller marihuana	3	3	4	5
Har du i løpet av det siste året (de siste 12 månedene) blitt tilbudt hasj eller marihuana?				
Ja, flere ganger	5	5	7	8
Ja, en gang	6	8	9	8
Nei, aldri	88	87	85	83

Hasj og marihuana blant ungdom i Norge

Ungdata viser at i overkant av en av ti elever på videregående har erfaringer med hasj og marihuana. Bruken av hasj øker betydelig fra VG1 til VG3.

Det er en betydelig kjønnsforskjell i bruken av hasj, hvor gutter bruker det mer enn jenter. Kjønnsforskjellen ser også ut til å øke i løpet av videregående.

Siden 2014 har det vært en markant økning i andelen som har blitt tilbudt hasj. Dette gjelder for begge kjønn, og øker i løpet av videregående.

Samtidig er det en god del flere som blir tilbudt stoffet enn som selv har prøvd det. Som i bruken av hasj er det en betydelig kjønnsforskjell hvor gutter i mye større grad enn jenter blir tilbudt stoffet.

²⁴ Ungdata.no

Fysisk aktivitet

Alle skolene i Halden deltar i prosjekt helsefremmende skoler hvor et av målene er at barna skal være i fysisk aktivitet minst 60 minutter hver dag.

På landsbasis viser det seg at det er antall personer som er fullstendig inaktive har gått ned, men fortsatt er nesten fire av fem voksne mindre aktive enn anbefalt. Fysisk aktivitet er god medisin, både for fysisk og psykisk helse gjennom hele livet, også i alderdommen. Ved bare litt mer fysisk aktivitet vil vi øke arbeidsevnen, ytelsen, livskvaliteten, redusere sykdomsbyrden og bedre alderdommen.²⁵ Kommunene har et ansvar for å legge til rette for at innbyggerne kan gjøre gode valg for egen helse.

Røyking blant befolkningen 16 år og eldre er synkende, både for kvinner og menn. Det er positivt. Derimot har snusing blant unge økt voldsomt de siste årene.

Halden har mange skjenkesteder for alkohol. HUNT-undersøkelsen, som er Norges største samling av helseopplysninger om en befolkning²⁶, viser et økende alkoholforbruk for alle aldersgrupper. Dette fører til at det er et økt antall personer som ikke håndterer bruken med måtehold²⁷. I høyinntektsland viser oppdaterte tall at alkohol er den nest viktigste risikofaktoren for tap av friske leveår, bare tobakk forårsaker tap av flere friske leveår²⁸. Alkoholskader reduseres effektivt ved å senke totalinntaket av alkohol i kommunen. Det er betydelig støtte i forskningen for at alkoholavgifter og restriksjoner som begrenser salgs- og skjenketidene og antallet salgs- og skjenkesteder, er effektive tiltak²⁹.

Helsetilstand

Med helsetilstand menes befolkningens helse målt ved ulike mål, for eksempel risikofaktorer, sykdommer som kan forebygges, trivsel og mestringsressurser eller mer indirekte mål som sykefravær o.l.

For et par generasjoner siden var ernærings situasjonen og levestandarden for de mest fattige betydelig dårligere enn i dag. Sykdomsbildet endret seg, og levestandarden for lavere sosiale lag er dramatisk forbedret.

Likevel er mønsteret det samme; grupper med lav sosioøkonomisk posisjon har fortsatt dårligere helse og høyere dødelighet enn grupper med høyere sosial posisjon. Helseforskjellene danner en såkalt gradient; jo høyere en kommer på den sosiale rangstigen, jo bedre er helsen.

---

²⁵ Kilde: Helsedirektoratet, 11.02.14.

²⁶ Kilde: Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag, <http://www.ntnu.no/hunt>

²⁷ Kilde: Sitat D. Haga, kst.adm.dir Helse Midt

²⁸ Kilde: www.forskning.no: Pris og tilgjengelighet virker; <http://www.forskning.no/artikler/2010/mai/249643>

²⁹ Kilde: Wagenaar et al. 2009. Effects of beverage alcohol price and tax levels on drinking: a meta-analysis of 1003 estimates from 112 studies. *Addiction* 104, 179-190.

Figur: Illustrasjon fra Gradientutfordringen (2005).

Enslige har som gruppe høy dødelighet. På 1990-tallet var dødeligheten blant enslige høyere enn i gruppen med lavest utdanning og også høyere enn hos de som tjente minst. Fram til 2003 økte forskjellen for kvinner, mens den avtok noe for menn.

Levealder

Med uttrykket levealder menes forventet levealder ved fødselen. Forventet levealder er et godt mål på helsetilstanden i en befolkning.³⁰

Forventet levealder, menn

I folkehelseprofilen 2023 er forventet levealder for menn i Halden beregnet til ca. 79,2 år, og gjennomsnitt for landet er 80,1år.

Forventet levealder, kvinner

For kvinner i Halden er dette beregnet til ca. 83,6 år, noe lavere enn gjennomsnitt for landet som var 83,9 år. Forventet levealder har økt gradvis de siste årene. Kvinner i Halden antas å leve ca. 4,4 år lengre enn menn ifølge Folkehelseprofil 2023³¹

Forskjeller i levealder

Det har vært store forskjeller på levealder knyttet til utdanningsnivå. Personer bosatt i Halden med videregående eller høyere utdanning vil leve i snitt 5,7 år lenger enn de med grunnskole som høyeste utdanning.³²

Nasjonalt folkehelseinstitutt har forsket på dødelighet i befolkningen i en årrekke. Veksten i forventet levealder var sterkest mellom 1920 og 1950. Etter dette hadde vi en periode på 20-30 år der menns forventede levealder stod stille og til dels gikk ned. For kvinnene var utviklingen noe bedre, og resultatet ble en stor forskjell mellom menns og kvinners forventede levealder. Fra rundt 1975 begynte så mennenes forventede levealder å øke igjen. I de siste 20 årene har forskjellen i forventet levealder mellom menn og kvinner gradvis blitt mindre.

³⁰ Kilde: Dødsårsaksregistret, Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2016)

³¹ Kilde: Folkehelseprofil – Halden 2023.

³² Kommune helsa statistikkbank 2023

Den samme forskjellen mellom menn og kvinner finner vi i de fleste land som det er naturlig å sammenligne med. En forklaring på det økende gapet i levealder mellom kjønnene etter 1950, er at menn har endret levevaner i større grad og tidligere enn kvinner har gjort det.

Menn begynte å røyke først, og var også de som først ble rammet av økning i røykerelaterte dødsfall, slik som hjerteinfarkt og lungekreft. Kvinner begynte å røyke på et seinere tidspunkt og opplevde følgelig røykerelaterte dødsfall seinere. Tilsvarende forskjeller mellom menn og kvinner kan knyttes til bilulykker og annen voldsom død. Levealderen stiger i Norge. Forventet levealder har økt med 30 år siden 1900.³³

Sykdomsgrupper:

Psykisk helse

Psykiske symptomer – tendenser i Østfold

Gjennom folkehelseundersøkelsen i Viken i 2022 framkommer det at der er flere kvinner enn menn som har angst, er nedfor og trist, mens flere menn enn kvinner har følelse av håpløshet med hensyn til framtiden.³⁴

Psykiske lidelser omfatter alt fra lettere plager til alvorlige sykdommer. En av fem har til enhver tid en psykisk lidelse i Norge, hvorav depresjon er den mest utbredte. Det framkommer imidlertid at det er underdiagnostisert når det gjelder menns psykiske helse. Når symptomer som aggresjon og risikoatferd inkluderes i diagnostiseringen, er det like mange menn som kvinner som er deprimert.³⁵

Psykiske symptomer og lidelser, primærhelsetjenesten, (antall per 1000 innbyggere)

År			2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020
Geografi	Alder	Sykdomsgruppe				
Hele landet	0-74 år	Psykiske symptomer og lidelser (P01-29 og P70-99)	152	154	157	160
	15-24 år	Psykiske symptomer og lidelser (P01-29 og P70-99)	149	156	163	166
Halden	0-74 år	Psykiske symptomer og lidelser (P01-29 og P70-99)	184	187	186	189
	15-24 år	Psykiske symptomer og lidelser (P01-29 og P70-99)	159	169	174	174

I Halden er det 189 av 1000 personer som har vært i kontakt med fastlege eller legevakt på grunn av psykiske symptomer og lidelser per år, gjennomsnitt for treårsperioden 2018-2020.³⁶ Tallet har økt for hvert år.

³³ Kilde: Folkehelse rapporten, Bævre 2021, FHI,

³⁴ Kilde: Folkehelseundersøkelsen i Viken 2022

³⁵ Kilde: Helsebiblioteket, Psykisk helse, artikkel 10.12.13.

³⁶ Kilde: Kommunehelsas statistikkbank 2023

Psykiske lidelser, legemiddelbrukere, 0-74 år³⁷ (per 1000 innbyggere)

År		2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Legemiddelgruppe							
Hele landet	Midler ved psykiske lidelser (N05A,N06A)	68,2	69,2	70,3	71,2	72,2	73,6	75,9
Halden	Midler ved psykiske lidelser (N05A,N06A)	91,1	93,8	96,7	99,0	100,8	103,8	108,5

I Halden er 108 av 1000 personer brukere av legemidler til behandling av psykiske lidelser utlevert på resept per år sett i gjennomsnitt for treårsperioden. Brukere defineres som personer som har hentet ut minst en resept i perioden.

Halden ligger høyere enn gjennomsnitt for landet. Tallene viser en oppgang i hele perioden vist i tabellen over.

Flere oppsøker helsetjenesten for psykiske problemer. Selvmord og overdosedødsfall tar forholdsvis mange leveår i befolkningen. Vi ser en økning i psykiske helseproblemer i ungdomsårene, fra 8. til 10. klassetrinn.³⁸

Hjerte- og karsykdom

primærhelsetjenesten, 0-74 år³⁹ (per 1000 innbyggere)

År	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020
Geografi				
Hele landet	108	104	101	99
Halden	126	127	125	125

Det er 125 personer per 1000 i Halden som har vært i kontakt med fastlege eller legevakt på grunn av sykdom knyttet til hjerte- og karsystemet per år, gjennomsnitt for treårsperioden 2018-2020 Dette er mer enn gjennomsnitt for landet. I tillegg synker antallet på landsbasis mens tallene for Halden holder seg stabile.

³⁷ Kilde: Kommunehelsa statistikkbank 2023

³⁸ Kilde: Helsedirektoratet.

³⁹ Kilde: Kommunehelsa statistikkbank2023

Andel Per 1000 innbyggere innlagt i sykehus med hjerte- og karsykdom.

År		2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Indikator					
Hele landet	hjerte og karsykdom, dødsfall og/eller sykehusinnlagte	18,7	18,2	17,9	17,4	17,2
	hjerte- og karsykdom, sykehusinnlagte	17,5	17,0	16,8	16,3	16,2
	hjerte- og karsykdom, dødsfall**	2,2	2,1	1,9	1,9	1,8
Halden	hjerte og karsykdom, dødsfall og/eller sykehusinnlagte	18,4	18,2	18,4	17,8	17,5
	hjerte- og karsykdom, sykehusinnlagte	16,9	17,1	17,3	16,8	16,6
	hjerte- og karsykdom, dødsfall**	2,4	2,1	2,1	1,9	1,9

Utviklingen de siste årene har variert litt i Halden på antall innlagte med hjerte- og karsykdom i sykehus. Antall dødsfall er redusert de siste årene, det gjelder også for landet som helhet.

Legemiddelbrukere mot hjerte- og karsykdommer, brukere, 0-74 år⁴⁰, per 1000 innbyggere

År		2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Legemiddelgruppe					
Hele landet	Midler mot hjerte- og karsykdommer (C)	168,1	169,4	170,1	170,6	172,2
	Midler mot hjerte- og karsykdommer eksl. kolesterolsenkende legemidler (C unntatt C10)	141,9	142,2	142,0	141,9	142,4
	Kolesterolsenkende midler (C10)	81,7	83,3	84,5	85,4	86,9
Halden	Midler mot hjerte- og karsykdommer (C)	192,7	195,8	197,4	199,9	202,9
	Midler mot hjerte- og karsykdommer eksl. kolesterolsenkende legemidler (C unntatt C10)	168,2	170,1	170,7	171,8	173,3
	Kolesterolsenkende midler (C10)	86,0	87,8	89,2	91,6	94,4

Ca. 3000 personer i Halden er brukere av kolesterolsenkende legemidler utlevert på resept per år, gjennomsnitt for treårsperioden 2019-2021. Brukere defineres som personer som har hentet ut minst en resept i kalenderåret.

Type 2-diabetes, legemiddelbrukere 30-74 år.⁴¹

År	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi						
Hele landet	36,6	38,1	39,5	40,8	42,4	46,3
Halden	40,2	42,2	44,9	47,3	50,1	55,0

Ca. 1060 innbyggere mellom 30 og 74 år i Halden er brukere av legemidler til behandling av type 2-diabetes utlevert på resept per år, gjennomsnitt for treårsperioden 2019-2021. Brukere defineres som personer som har hentet ut minst en resept i kalenderåret. Tallet er høyere enn gjennomsnitt for landet og har vært stigende de siste årene.

⁴⁰ Kilde: kommunehelse statistikkbank 2023

⁴¹ Kilde: kommunehelse statistikkbank 2023

Kreft, totalt nye tilfeller⁴². Antall personer i Halden som blir rammet per år. Alle aldre.

Halden	kjønn samlet	Totalt alle krefttyper (C00-96, D32-33, D45-47)	Årlig antall	208,6	212,7	215,6	222,0
	menn	Totalt alle krefttyper (C00-96, D32-33, D45-47)	Årlig antall	113,6	115,1	114,9	120,2
	kvinner	Totalt alle krefttyper (C00-96, D32-33, D45-47)	Årlig antall	95,0	97,6	100,7	101,8

Per 100.000 innbyggere, sammenlignet med landet som helhet:

År				2008-2017	2009-2018	2010-2019	2011-2020
Geografi	Kjønn	Krefttyper	Måltall				
Hele landet	kjønn samlet	Totalt alle krefttyper (C00-96, D32-33, D45-47)	per 100 000, standardisert	614	622	630	638
Halden	kjønn samlet	Totalt alle krefttyper (C00-96, D32-33, D45-47)	per 100 000, standardisert	630	636	639	653

Andelen av nye krefttilfeller i Halden har økt litt mer enn landet ellers.

Kreft i fordøyelsesorganer, bryst og prostata er mest utbredt. Lungekreft blant menn er mer utbredt i Halden enn resten av fylket og landet ellers, men viser en jevn nedgang fra 2008 til 2022. Tallene for landet som helhet er derimot stabilt.

Muskel- og skjelett (ekskl. brudd og skader), primærhelsetjenesten, per 1000 innbyggere⁴³

År				2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020
Geografi	Alder	Sykdomsgruppe					
Hele landet	0-74 år	Muskel og skjelett (ekskl. brudd og skader (L01-L29, L70-71 og L82-99))*		321	320	320	315
	15-24 år	Muskel og skjelett (ekskl. brudd og skader (L01-L29, L70-71 og L82-99))*		238	238	240	236
Halden	0-74 år	Muskel og skjelett (ekskl. brudd og skader (L01-L29, L70-71 og L82-99))*		339	339	342	336
	15-24 år	Muskel og skjelett (ekskl. brudd og skader (L01-L29, L70-71 og L82-99))*		261	260	265	256

Dette er personer som har vært i kontakt med fastlege eller legevakt på grunn av plager og lidelser knyttet til muskel- og skjelettsystemet per 1000 innbyggere per år, gjennomsnitt for treårsperioder. Tallen har vært stigende, men nå ser det ut til at de synker, og det gjelder både for Halden og for landet som helhet. Tallene oppgis som sikre.

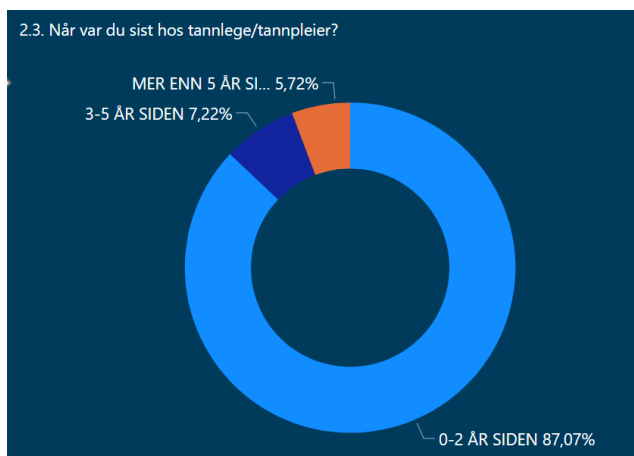
Tannhelse

Tall fra Østfoldhelsas befolkningsundersøkelse i 2019 viste at de fleste av de spurte i Halden vurderte tannhelsen sin som ganske god eller svært god. 87 % hadde vært hos tannlege de siste to årene, mens 6 % svarte at det var mer enn 5 år siden. I 2021 hadde tallene endret seg til at 72% svarer at de vurderer tannhelsen sin som god eller ganske god, mens hele 13% svarer at det er mer enn to år siden de va hols tannlege/tannpleier⁴⁴.

⁴² Kilde: kommunehelsa statistikkbank 2023

⁴³ Kilde: Kommunehelsa statistikkbank 2023

⁴⁴ Folkehelseundersøkelse, Halden 2021

Trivsel, mestring, nærvær og deltakelse

Befolkningsundersøkelsen i Halden i 2019 viste at opplevelsen av god helse varierer mellom personer som er yrkesaktive eller under utdanning (ca. 77 prosent) og personer som er arbeidsledige eller trygdemottakere (under 30 prosent).⁴⁵

Om helsetilstanden i Halden

Fysisk helse

Halden ligger høyere enn Østfold og gjennomsnitt for landet når det gjelder bruk av primærhelsetjenesten ved hjerte- og karsykdommer. Når det gjelder behandling av hjerte- og karsykdommer i sykehus, har tallene variert litt og ligger nå litt over landet som helhet.

Halden har et høyere forbruk av kolesterolsenkende legemidler og legemidler knyttet til type 2-diabetes enn landet. Dette gjelder også for bruk av legemidler knyttet til KOLS og astma.

Psykisk helse

Halden skårer høyt på psykiske symptomer og lidelser i folkehelseprofilen, og det er høyest blant unge kvinner.

Halden har større bruk av primærhelsetjenesten og bruk av legemidler for psykiske lidelser i aldersgruppen 0-74 år.

Folkehelseprofilene 2022 for kommunene viser at det er store variasjoner i andelen av befolkningen med psykiske symptomer og lidelser. Angst og depresjon er de mest utbredte psykiske lidelsene, og for samfunnet klart de mest kostnadskrevene psykiske lidelsene. Samtidig er disse lidelsene lettest og mest lønnsomme å forebygge. Selv en liten reduksjon i antall nye tilfeller i en av disse gruppene vil ha store positive konsekvenser for samfunnet. Færre vil berøres av lidelsene som pasient eller pårørende, og presset på helsetjenestene vil reduseres.

Kommunen kan legge til rette for tiltak som fremmer god psykisk og fysisk helse. Sosial støtte og nære fortrolige kan beskytte mot depresjon. Tiltak rettet mot fysisk aktivitet, kosthold og

⁴⁵ Kilde: Befolkningsundersøkelsen i Halden 2019

røykeslutt kan også fremme god helse og livskvalitet. Tiltak som kurs i mestring av depresjon (KiD-kurs) er bra hvis man først er blitt deprimert.

Det er viktig at unge mennesker får den hjelpen de har behov for gjennom helsestasjon, skolehelsetjeneste, kommunale tilbud og psykisk helsevern. Det kan bidra til lavere frafall i skolen, bedre tilpasning til arbeidslivet, større mestring og bedre livskvalitet. Dette vil bidra til at vi unngår sykdom, øker livskvalitet og kan legge gode leveår til våre liv. ⁴⁶

Årlige samfunnskostnader for psykiske lidelser i Norge er anslått til 330 milliarder.⁴⁷ Det er mer enn for noen annen sykdomsgruppe.

---

⁴⁶ Kilde: Helsedirektoratet, 12.02.14

⁴⁷ Kilde: Arne Holte tidl. Ass. Dir.FHI, artikkel 9.juni 2023

Mål 4 God Utdanning

Dette bærekraftsmålet handler om å sikre rettferdig, inkluderende og god utdanning. Utdanning er grunnlaget for å forbedre innbyggernes liv. Utdanning skal være gratis, og det skal være like muligheter for gutter og jenter. Betydningen av utdanning har økt i takt med arbeidsmarkedets endrede behov for ansatte med kvalifikasjoner. Utdanning er inngangsbilletten til arbeid, og dermed inntekt som igjen gir tilgang til bolig og andre goder. Det sosiale gradienten er ikke noe nytt, og den har økt de seneste årene. De med høyeste utdanning tjener som regel mer enn de med lav utdanning, og de har bedre helse og lever lenger.

Halden har over 3500 elever fordelt på 8 barneskoler, tre ungdomsskoler og en privat 1-10 skole.

Halden videregående skole har ca. 850 elever, og høgskolen i Østfold har ca. 4000 studenter i Halden. Fredsgymnaset drives av Halden Montessoriskole og er en videregående skole i Halden.

Sosial trivsel 7. klassetrinn og 10. klassetrinn⁴⁸

Elevene i Halden oppgir at de trives på skolen. Elevundersøkelsene viser at Halden ligger litt under landsgjennomsnittet for trivsel på 7 klassetrinn, mens blant elevene på 10 klassetrinn i Halden er scoren på 4 (av 5 mulige) mens landet ellers havner på 4,1.

Halden-elevene på 7.trinn oppgir også å ha litt mindre støtte fra lærere” og en dårligere” læringskultur” sammenlignet snittet på landsbasis. Elevene på 10. klassetrinn i Halden oppgir et dårligere resultat på mobbing, elevdemokrati, læringskultur enn snittet til fylket, men ligger likevel på landsgjennomsnittet, og litt høyere på noen variabler (vurdering for læring og støtte fra lærerne).

Mobbes på skolen – 7. klassetrinn og 10. klassetrinn⁴⁹

Ca. 7% av elevene på landsbasis på 7 trinn opplever at de blir mobbet. I Halden sier 9% det samme. På 10 trinn er tallet i Halden 6% mens i landet ellers er det 4,4%.

Skoleår		2017/2018-2019/2020	2018/2019-2020/2021	2019/2020-2021/2022	2020/2021-2022/2023
Geografi	Klassetrinn				
Hele landet	7. trinn	5,7	5,9	6,2	7,0
	10. trinn	4,9	4,3	4,1	4,4
Halden	7. trinn	7,0	7,2	7,9	9,2
	10. trinn	4,5	5,5	4,8	6,0

Mestringsnivå i lesing, 5. klasse i %⁵⁰

Skoleår		2015/16-2017/18	2016/17-2018/19	2017/18-2019/20	2018/19-2020/21	2019/20-2021/22
Geografi	Mestringsnivå					
Hele landet	mestringsnivå 1 (laveste)	24	24	23	23	23
	mestringsnivå 2	51	53	54	55	56
	mestringsnivå 3	25	23	22	22	21
Halden	mestringsnivå 1 (laveste)	30	32	31	33	30
	mestringsnivå 2	50	50	53	54	57
	mestringsnivå 3	21	18	16	14	13

Tabellen viser andel 5. klassinger som har laveste mestringsnivå i lesing, nivå 1, og andel som er på nivå 2 og 3. Ved nasjonale prøver opereres det med tre mestringsnivåer på 5.trinn, der 1 er lavest. Tallene viser at Halden har høyere andel elever på nivå 1 enn landet ellers. På nivå 2 ligger vi ganske likt med resten Norge, mens vi har færre på nivå 3 i Halden. Andelen på laveste mestringsnivå har gått litt ned den siste perioden, andelen på mestringsnivå 2 har økt, mens andelen i nivå 3 har sunket kraftig fra 2015 fram til 2022.

⁴⁸ Kilde: Utdanningsdirektoratet (Elevundersøkelsen2023)

⁴⁹ Kommune helsa statistikkbank 2023

⁵⁰ Kommune helsa statistikkbank 2023

Mestringsnivå i regning, 5 trinn.

Skoleår		2015/16-2017/18	2016/17-2018/19	2017/18-2019/20	2018/19-2020/21	2019/20-2021/22
Geografi	Mestringsnivå					
Hele landet	mestringsnivå 1 (laveste)	23	23	23	24	24
	mestringsnivå 2	51	52	51	51	51
	mestringsnivå 3	25	25	26	25	25
Halden	mestringsnivå 1 (laveste)	30	31	33	36	36
	mestringsnivå 2	53	52	51	50	51
	mestringsnivå 3	17	17	16	15	13

Mestringsnivået i regning viser samme utvikling som for leseferdighetene. For Halden viser tallene at ferdighetene ligger en god del under gjennomsnittet for landet. Det er flere på det laveste nivået og færre på det høyeste.

Gjennomføring av videregående skole i %⁵¹

År		2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Innvandringsbakgrunn								
Hele landet	totalt	73	73	74	75	77	77	78	79
Halden	totalt	68	69	72	74	75	74	75	77

Denne registreringen viser andel elever som har gjennomført videregående opplæring og har bestått senest 5 år etter at de startet. Det betyr at de har fått studiekompetanse eller yrkeskompetanse (inkludert læretid). Registreringen gjelder elever med bostedsadresse i Halden kommune.

Statistikken viser årlig gjennomsnittlig gjennomføring i treårsperioder, senest målt for perioden 2019-2021. Frafallet synker. Det er stadig flere som gjennomfører skoleløpet.

Gjennomføring av videregående skole er viktig for å gi alle en mulighet til å få en inntekt å leve av. Folkehelseinstituttet laget i 2017 en oversikt som koblet foreldrenes utdanning mot elevers frafall. Det var et tydelig funn at foreldrenes utdanningsnivå har sammenheng med frafall. De som faller fra og ikke får et kompetansebevis er i faresonen for å falle utenfor både arbeidsliv og boligmarked.

Årsakene til at elevene ikke fullfører videregående skole er flere. Mangel på lærlingeplasser i yrkesfag og motivasjon er faktorer i tillegg til at mange unge har psykisk uhelse. Trivsel på skolen er også et moment.

⁵¹ Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)/Kommunehelsas statistikkbank

Fagskolenivå (antall personer)⁵²

	Personer 16 år og over	
	2022	
	3001 Halden	
Fagskolenivå		675

Høyere yrkesfaglig utdanning(fagskoleutdanning) ligger på nivå over videregående skole. Fagskoleutdanning varer fra et halvt til to år og er en viktig videreutdanningsmulighet for fagarbeidere. Antall som tar høyere fagutdanning er økende. 627 personer bosatt i Halden tok denne utdanningen i 2020, 661 i 2021.

Høyeste fullførte utdanningsnivå 30-39 år, i %⁵³

År		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Geografi	Utdanning						
Hele landet	grunnskole	19,2	19,8	20,0	20,0	19,7	19,3
	videregående	32,7	31,8	31,1	30,5	30,4	30,2
	Universitets- og høyskole	48,2	48,4	48,9	49,5	49,9	50,4
Halden	grunnskole	24,3	25,6	26,1	26,8	25,5	25,5
	videregående	37,5	37,3	36,7	35,2	35,3	34,4
	Universitets- og høyskole	38,1	37,1	37,2	38,0	39,2	40,1

Denne tabellen viser utdanningsnivået for innbyggere i Halden mellom 30 og 39 år. Det har vært en økning i andelen som har høyere utdanning, og en nedgang i de som har videregående skole som høyeste utdanning. Disse to nivåene kan ses i sammenheng. Samtidig er det en ganske stabil gruppe som har grunnskole som høyeste utdanning. I Halden er det 74,5% av denne aldersgruppen som har videregående eller høyere utdanning.

Prognose for rekrutteringsbehov for Østfold, etter utdanningsnivå. Middels nasjonal vekst, middels næringsattraktivitet i%.⁵⁴

T. o m fullført VGS	Fagbrev	Kort høyere utdanning	Lang høyere utdanning	Sum
60.6	2	27,3	10.0	100.0

Telemarksforskning anslår at behovet for arbeidskraft i Østfold frem mot 2040 er 115 554 nye arbeidstakere. Tabellen over viser at det vil være størst behov for personell med fullført videregående skole.

⁵² SSB.no, tabell 09429

⁵³ Kilde: kommunehelsas statistikkbank

⁵⁴ Kilde: K.Vareide, Telemarksforskning (2018)

Kompetansekravene i næringsregionene 2017 i %⁵⁵

Region	Måltall	
Mosseregionen	Yrker med krav til høyere utdanning	49,1
	Tjenesteytende yrker med krav til fullført videregående skole	32,2
	Håndverks- og produksjonsyrker med krav til fagutdanning (VGS)	13,6
	Ufaglærte yrker (ingen krav utover grunnskole)	4,8
Nedre Glomma	Yrker med krav til høyere utdanning	46,7
	Tjenesteytende yrker med krav til fullført videregående skole	31,0
	Håndverks- og produksjonsyrker med krav til fagutdanning (VGS)	17,0
	Ufaglærte yrker (ingen krav utover grunnskole)	4,7
Halden	Yrker med krav til høyere utdanning	44,4
	Tjenesteytende yrker med krav til fullført videregående skole	30,6
	Håndverks- og produksjonsyrker med krav til fagutdanning (VGS)	20,3
	Ufaglærte yrker (ingen krav utover grunnskole)	4,1
Indre Østfold	Yrker med krav til høyere utdanning	39,5
	Tjenesteytende yrker med krav til fullført videregående skole	33,2
	Håndverks- og produksjonsyrker med krav til fagutdanning (VGS)	20,8
	Ufaglærte yrker (ingen krav utover grunnskole)	6,0

Om utdanning

Elevundersøkelsen for Halden viser i 2022 at elever i 7. klasses trinn scorer lavere enn nabobyene og landet ellers når det gjelder trivsel på skolen. Det har vært en nedadgående trend de siste 10 årene. Det har det også vært for landet ellers, men kurven har vært brattere for Halden.

Halden scorer lavere enn gjennomsnitt for landet når det gjelder laveste mestringsnivå i lesing.

Mobbing er en utfordring på 7. trinn i Halden

Når det gjelder utdanning for alle nivåer for aldersgruppen 30-39 år ligger vi høyere enn Moss og Sarpsborg, men Fredrikstad ligger litt over Halden. I Halden er det 40,1% av de mellom 30-39 år som har utdanning fra universitet/høyskole. I Sarpsborg er det 37,8% Fredrikstad 42,8% og i Moss 43,8%. Oversikten over næring og sysselsetting viser at en stor del av denne gruppen pendler ut av kommunen.

Halden opplever et stort frafall i videregående skole. Statistikken gir likevel ikke et helt riktig bilde da det måles frafall ut fra de som fullfører videregående skole innen 5 år. Noen bruker lengre tid før de får fagbrev, og noen bytter studieretning. Det største frafallet er på yrkesrettet utdanning.

Utdanningsnivå og helse har sammenheng. Når det måles helse i form av dødelighet, er det de med lavest utdanningsnivå som har høyest dødelighet.

⁵⁵ Kilde: K.Vareide, Telemarksforskning (2018)

Mål 5 Likestilling mellom kjønnene

Likestilling mellom kjønnene handler om at det skal være like vilkår i arbeidslivet og i samfunnet ellers enten man er kvinne eller mann. Vi har ikke reell likestilling i verden, og heller ikke i Norge i dag.

85% av yrkene i Norge er ikke kjønnsnøytrale.

Omfang av deltidsarbeid er størst blant kvinner, og færre kvinner enn menn er yrkesaktive. I Halden var andelen yrkesaktive kvinner 66,6% i 2022, mens den for menn var 72,4%. Halden har den laveste andelen yrkesaktive i Østfold.⁵⁶ Sysselsettingsgraden i Halden har økt litt siden 2020.

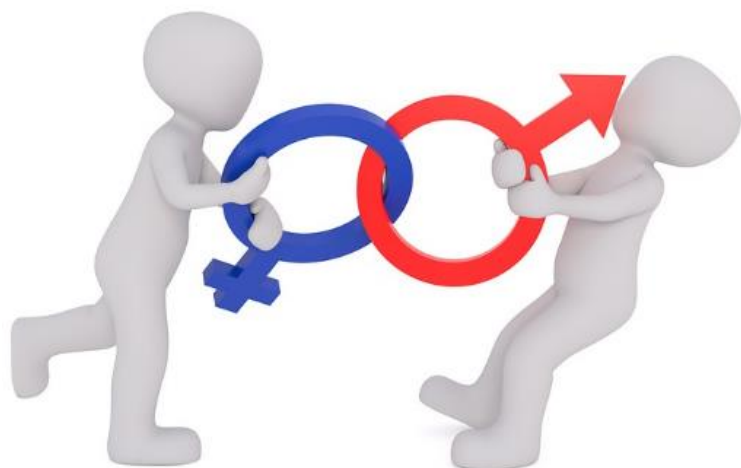
	Sysselsatte i prosent av personer i alt i hver gruppe	
	2020	2022
3001 Halden		
20-66 år		
Menn	70,6	72,4
Kvinner	65,3	66,6

2 av 3 ledere i Viken er menn.

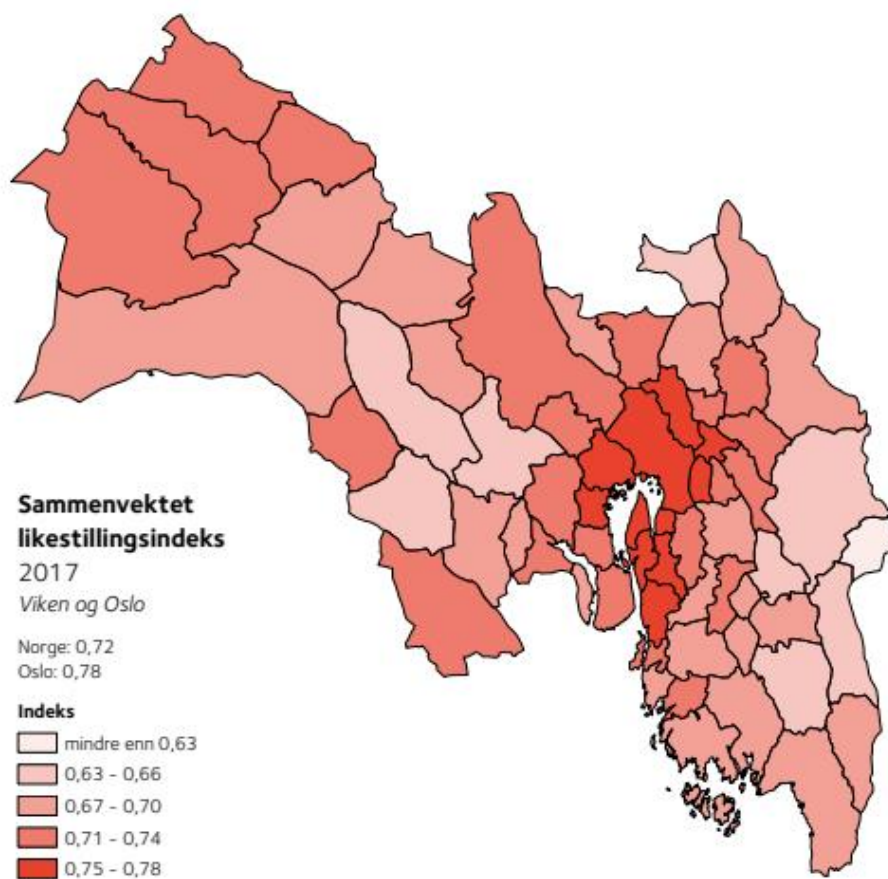
Akershus fylkeskommune har utarbeidet et sett indikatorer som gir mål for ulike aspekter ved likestilling. De er hentet fra SSBs statistikkbank.

- Andelen barn 1-5 år i barnehage
- Andel sysselsatte i kjønnsbasert næring
- Forholdet mellom kvinner og menn i offentlig sektor
- Forholdet mellom kvinner og menn i privat sektor
- Andelen elever i videregående skole i et kjønnsbalansert utdanningsprogram
- Forholdet mellom andel kvinner og menn i arbeidsstyrken
- Forholdet mellom andel kvinner og menn i deltidsarbeid.
- Andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden innen barnet har fylt tre år.
- Forholdet mellom andel kvinner og menn med høyere utdanning
- Kvinneandel blant ledere
- Kvinneandel blant kommunestyrerepresentanter
- Forholdet mellom kvinner og menns gjennomsnittlige bruttoinntekt.

⁵⁶ SSB.no, tabell 11607

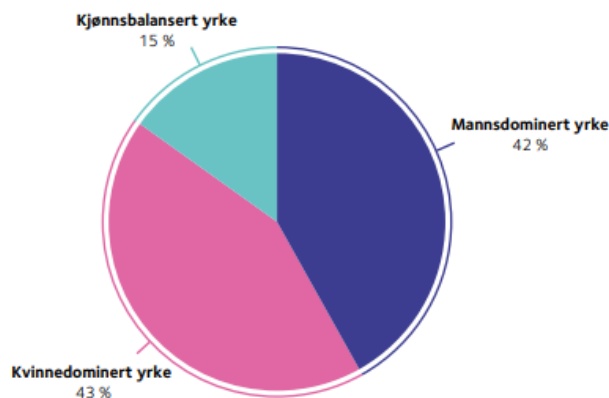

Sammenvektet likestillingsindeks laget av Akershus fylkeskommune i 2017 – tallene er hentet fra SSB.

Kilde: SSB tabell 09292, bearbejdet av Akershus fylkeskommune

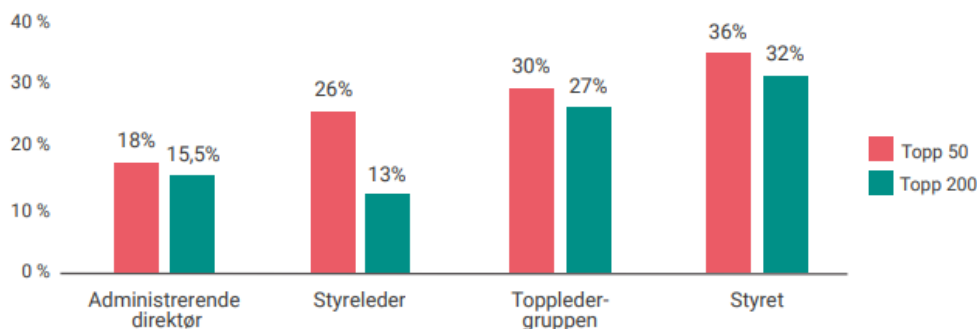
Andelen kvinner i yrkeslivet har økt over lang tid, men vi har fortsatt mannsdominerte og kvinnedominerte yrker. Av figuren under ser vi at det er 15% av yrkene som er kjønnsbalanserte i Norge.

Kilde: Institutt for samfunnsforskning, rapport 2017:09

Kjønnsbalanse i store norske virksomheter

Kvinneandel i prosent på ulike ledelsesnivå i de femti største virksomhetene sammenlignet med totaltallene for de 200 største etter omsetning.

Data fra CORE Topplederbarometer viser at både i de femti største virksomhetene og i de 200 største virksomhetene i Norge er kvinneandelen i lederstillinger lav. Gjennomsnittlig kvinneandel i lederstillinger er likevel høyere i de 50 største virksomhetene enn i de 200 største virksomhetene.⁵⁷

Utdanning

Det har vært en jevn økning i andelen med høyere utdanning blant begge kjønn de seneste årene. I mange norske kommuner er andelen kvinner med høyere utdanning mer enn dobbelt så stor som

⁵⁷ CORE, senter for likestillingsforskning, januar 2023

andelen menn. I Halden er det også flere kvinner enn menn som tar høyere utdanning. Forholdstallet mellom kvinner og menn som tar høyere utdanning er 0,8.⁵⁸

Om likestilling

Sammenstilte likestillingsindeks viser at Halden ligger etter landet som helhet når det gjelder likestilling.

Likestillings- og diskrimineringsloven stiller krav om hvordan arbeidsgivere må jobbe for å fremme likestilling og hindre diskriminering. I 2019 vedtok Stortinget en styrking av Aktivitets- og redegjørelsesplikten. Endringene trådte i kraft 1. januar 2020 og gjelder alle virksomheter i Norge.

“Regler som pålegger private og offentlige aktører en plikt til aktivt likestillingsarbeid, betegnes i likestillings- og diskrimineringsloven (ldl.) som aktivitetsplikt. Plikten til aktivt likestillingsarbeid henger nøye sammen med en plikt til å dokumentere eller redegjøre for tiltakene som er iverksatt” (Hellum og Strand, 2022, s. 396)

Aktivitets- og redegjørelsesplikten omfatter alle diskrimineringsgrunnlagene: kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, med unntak av alder. Kjønnforskjeller i lønn, deltid og midlertidighet skal kartlegges med tall.

---

⁵⁸SSB

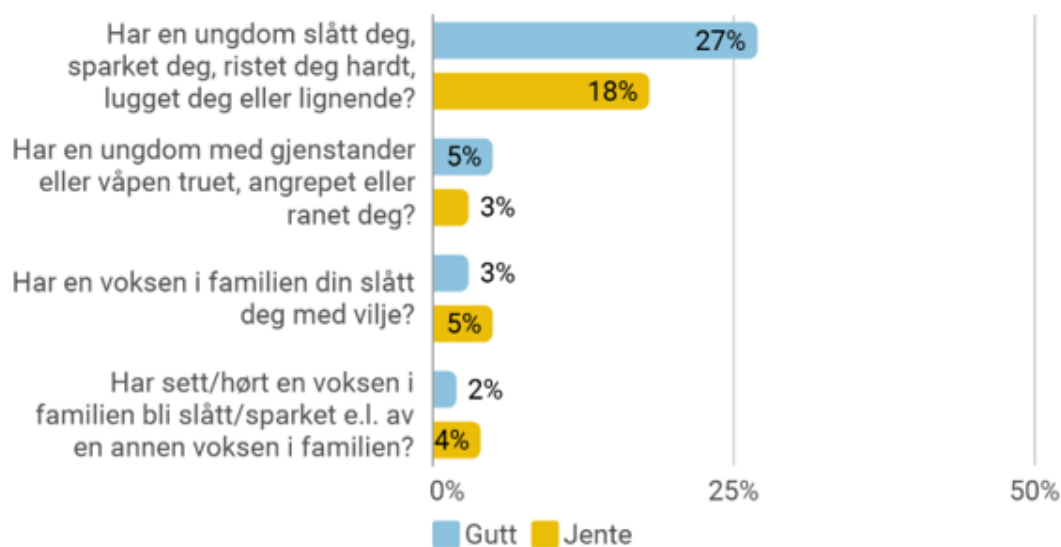
Mål 16 Fred og rettferdighet

Viken fylkeskommune har beskrevet hva dette målet handler om. Det handler om å fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Konflikter ustabilitet og manglende rettssikkerhet er viktige årsaker bak fattigdom, sult og migrasjon. Fred, trygghet og velfungerende samfunnsinstitusjoner er derfor grunnleggende forutsetninger for å skape bærekraftig utvikling.

Ungdommene i Halden føler seg stort sett trygge i nærområdet sitt.⁵⁹ (Tall i %)²

	2014	2017	2019	2022
Ja, svært trygt	59	46	45	46
Ja, ganske trygt	28	39	35	37
Usikker	10	12	17	14
Nei, jeg føler meg utrygg	3	4	3	2,5

Prosentandel av ungdomsskoleelever i Halden som har blitt utsatt for vold/trusler det siste året⁶⁰

⁵⁹ Ungdata 2014 -2022, ungdomsskolene i Halden

⁶⁰ Ungdata 2022 – ungdomsskolene i Halden

Vold, og bruk av krisesenter

Lovbrudd anmeldt etter utvalgte lovbruddsgrupper og gjerningssted (kommune). To års gjennomsnitt

Vold og mishandling ⁶¹

Anmeldte lovbrudd. Årlig gjennomsnitt.

Vold og mishandling

Lovbrudd anmeldt (årlig gjennomsnitt)

2019-2020 2020-2021 2021-2022

	2019-2020	2020-2021	2021-2022
0 Hele landet	37177	36276	37396
30 Viken	7544	7298	7448
3001 Halden	380	359	321
3002 Moss	425	392	383
3003 Sarpsborg	531	500	509
3004 Fredrikstad	612	572	639

Krisesenteret i Halden har vært under omstrukturering, og fra november 2022 ble det nye driftere i nye lokaler.

Eva krisesenter som driftet tilbudet frem til høsten 2022, meldte at det bodde 29 kvinner og 16 barn under 18 år på krisesenteret i 2017. 1 mann var registrert. I tillegg var det registrert 20 dagbrukere. I 2018 var det en nedgang, 14 kvinner og 8 barn bodde på senteret. 9 personer var dagbrukere, derav 1 mann. De siste tallene fra Eva Krisesenter er mottatt i desember 2020 og gjelder for året 2019. 9 voksne og 7 barn ble registrert i 2019, I tillegg var det hele 30 personer registrert som dagbrukere.

Voldsutsatte kvinner med rusproblemer har i dag få tilbud og blir ofte avvist av krisesentrene, fordi aktiv rus ikke lar seg forene med at sentret har barn boende. Alternativene kan være DPS eller avrusning, men motivasjonen for slik behandling kan være lav i en fase der man er utsatt for vold. Kvinnene drar ofte tilbake til overgriper eller får et hotellrom via NAV.⁶²

Om fred og rettferdighet

Fred er en forutsetning for å skape bærekraftig utvikling. Dessverre har utviklingen ikke kun gått i riktig retning. I 2018 levde 70 millioner mennesker i verden som flyktninger. Det er det høyeste tallet FN noen gang har dokumentert.

Under konflikter mister mange tilgang til offentlige tjenester. I tillegg er det vanskelig å drive sterke statlige institusjoner under en konflikt. Når for eksempel rettsvesenet i et land fungerer dårlig, går det ut over menneskers rettssikkerhet.

⁶¹ SSB. Tabell 08487 -2023

⁶² Kilde: Eva Krisesenter i Halden.

DEL 3

Miljømessig bærekraft

Et av de tre overordnede målene i bærekraftsagendaen er å sikre og bedre planetens tilstand. Dersom utviklingen i samfunnet fortsetter å gå på tross av planetens bæreevne, utarmer vi ressursgrunnet menneskene er avhengig av. Rent vann og god matproduksjon er grunnleggende for våre liv. Tilgang til vann, bærekraftige økosystem og det å begrense klimaendringene er en forutsetning for å oppnå de fleste av de sosiale bærekraftsmålene som God helse, utrydde sult, og utrydde fattigdom.

Under dette kapittelet har vi samlet seks av bærekraftsmålene.

Mål 6 Rent vann og gode sanitærforhold

Mål 7 Ren energi for alle

Mål 13 Stoppe klimaendringene

Mål 14 Liv under vann

Mål 15 Liv på land

Miljømessig bærekraft er kanskje viktigere nå enn noen gang. Kommunen er avhengig av tilgang på rent vann og god matproduksjon. Halden kommune vokser, og det har vært behov for å rydde skog og endre bruken av areal for å få plass til nye funksjoner. Dette kan medføre at leveområder for planter og dyr forsvinner. Vi er et forbrukssamfunn som produserer avfall og forurensing. Dette får også konsekvenser for miljøet rundt oss.

Mål 6 Rent vann og gode sanitærforhold

Drikkevann, badeplasser og legionella

Folkehelseprofilene viser at drikkevannskvaliteten i Halden de siste årene har vært bedre enn gjennomsnitt for landet. Nå ser vi en positiv kvalitetsøkning for hele landet.⁶³

År		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Geografi	Parameter						
Hele landet	hygienisk kvalitet og leveringsstabilitet	91,0	90,6	90,3	88,5	90,4	90,7
	hygienisk kvalitet	95,5	95,2	93,8	94,4	96,8	98,0
	leveringsstabilitet	93,8	94,2	92,7	90,6	92,2	91,3
Viken	hygienisk kvalitet og leveringsstabilitet	96,1	95,1	92,8	92,6	91,8	86,0
	hygienisk kvalitet	96,7	97,8	96,2	94,4	96,2	98,5
	leveringsstabilitet	99,2	97,2	96,1	94,3	94,8	86,1
Halden	hygienisk kvalitet og leveringsstabilitet	100,0	100,0	100,0	98,3	98,3	98,3
	hygienisk kvalitet	100,0	100,0	100,0	98,3	98,3	98,3
	leveringsstabilitet	100,0	100,0	100,0	98,3	100,0	98,3

⁶³ Kommunehelse statistikkbank 2023

Halden har et godt rensesystem og beredskap for å sikre at det leveres drikkevann av god kvalitet som tilfredsstiller alle krav i drikkevannsforskriften. Halden kommune har ansvar for ledningsnett og foretar jevnlig kontroll på utvalgte prøvepunkter i ledningsnett.⁶⁴

Risiko for legionella og/eller annen biologisk forurensing.

Kommunen følger opp kjøletårn og andre innretninger som kan spre legionella. Det føres kontroll med legionella ved alle sykehjem, skoler og offentlige badeanlegg. I forhold til smitte i eget hjem tilbyr kommunen veiledning per telefon ved henvendelser.

Overvåking av badeplasser og drikkevannskilden

Kommunen har oversikt over vannkvaliteten ved badeplassene i Halden, til sammen 5 lokaliteter. Det tas vannprøver gjennom sommermånedene. Her blir det målt Termotolerante Coliforme Bakterier, (TBC) som en verdi på kloakkforurensning.

Kommunal vannforsyning, ledningsnett og lekkasje, 2022⁶⁵

		2020	2021	2022
Antall kommunale vannverk (antall)	Halden	3	3	4
	Moss	1	1	1
	Sarpsborg	2	2	2
	Fredrikstad	1	1	1
Antall innbyggere tilknyttet kommunal vannforsyning (antall)	Halden	28200	28200	28200
	Moss	48914	49451	50343
	Sarpsborg	54650	54440	57736
	Fredrikstad	70463	70463	70463
Estimert vannlekkasje per meter kommunal ledning per år (m³/m/år) (m³)	Halden	6,7	6,9	6,7
	Moss	4,7	3,5	4,9
	Sarpsborg	4,1	4,1	4,0
	Fredrikstad	6,5	8,5	5,8
Estimert gjennomsnittlig husholdningsforbruk per tilknyttet innbygger per døgn (l/pers/døgn) (liter)	Halden	168	175	171
	Moss	135	142	118
	Sarpsborg	132	131	125
	Fredrikstad	178	170	188

Om rent vann

Halden kommune har god kvalitet på vannet. Det er derimot stort forbruk per innbygger, og estimert lekkasje på vannledningene er høyere enn i de andre Østfoldbyene.

⁶⁴ Kilde: Halden kommune, internkontroll renseanlegg.

⁶⁵ SSB, tabell 11787

Mål 7 Ren energi for alle

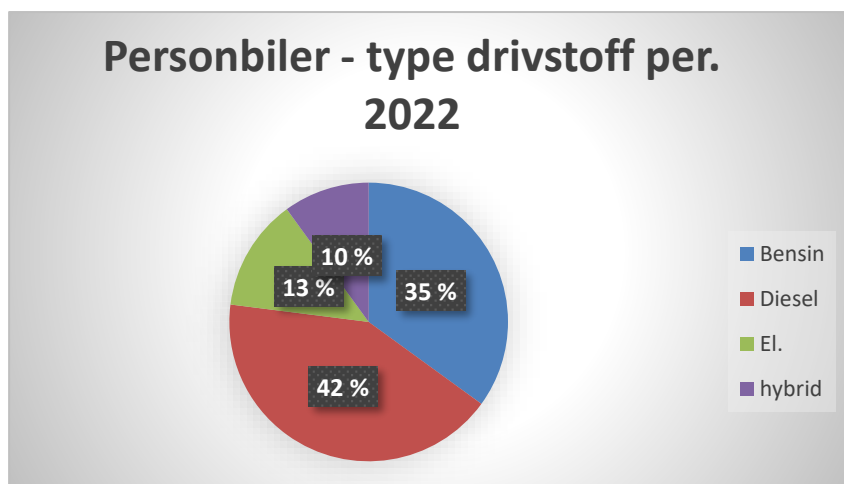
Dette målet handler om tilgang på moderne energi til alle. Energi er viktig for samfunnsutviklingen både økonomisk og sosialt. Energiproduksjon er den største bidragsyteren til utslipp av CO₂ og andre klimagasser. Fornybar energi og økt utnyttelse av energi er mulige tiltak for å redusere klimagassutslippene. Mål 7 innebærer at alle skal ha tilgang på ren energi, noe som kan bidra til økonomisk og sosial utvikling i verden.

Personbiler

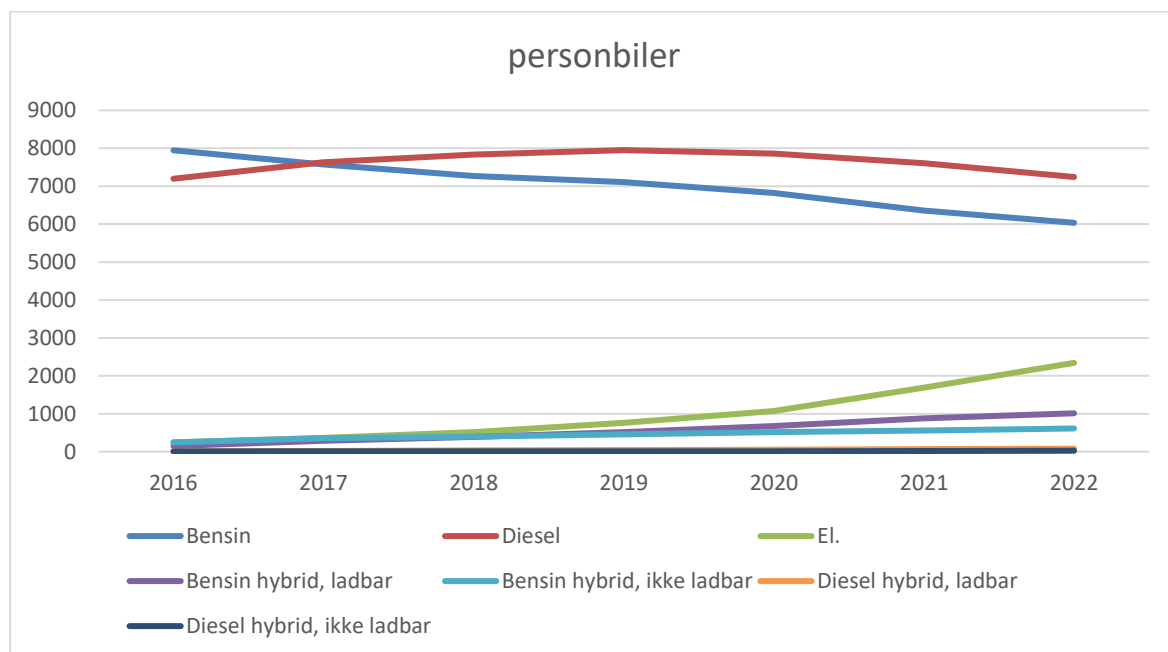
Antall personbiler har økt med ca. 9% fra 2016 til 2022. De siste 5 årene har andelen el-biler økt, og disse har også vært en stor andel av tilveksten av biler. Bruk av fossil energi er fortsatt dominerende og utgjør en av de største utfordringene for å nå mål nr. 7

Personbiler i Halden etter drivstofftype.⁶⁶

⁶⁶ SSB tabell 11823 – bearbejdet av Halden kommune

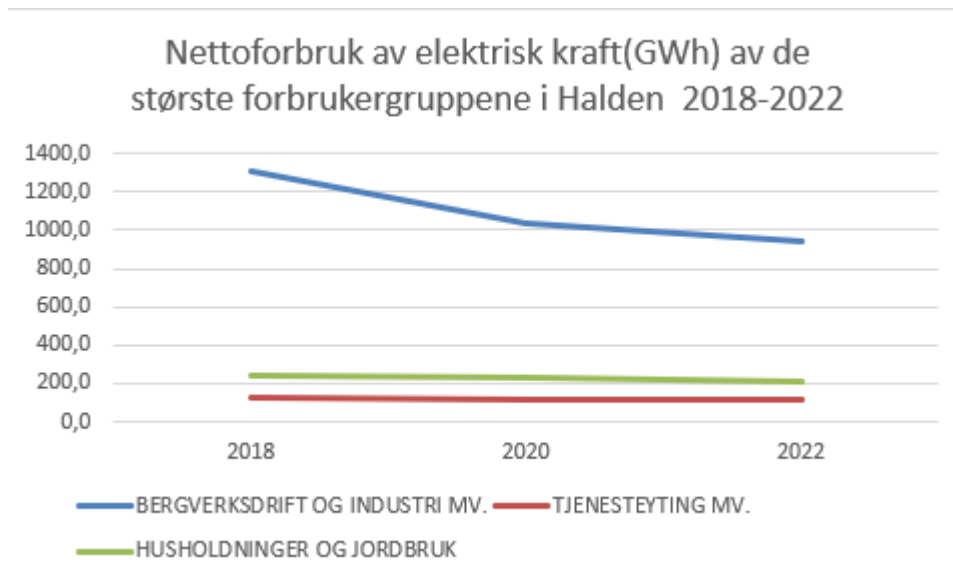
Personbiler etter drivstofftype, utvikling fra 2016-2022

Nettoforbruk av elektrisk kraft i Halden.⁶⁷

	Forbruk i alt				
	2014	2016	2018	2020	2022
K-3001 Halden					
ALLE FORBRUKERGRUPPER	1 511,0	1 611,0	1 673,8	1 389,8	1 270,8
BERGVERKSDRIFT OG INDUSTRI MV.	1 170,6	1 243,9	1 303,7	1 037,9	941,8
TJENESTEYTING MV.	123,8	132,6	127,9	116,3	117,1
HUSHOLDNINGER OG JORDBRUK	216,6	234,5	242,3	235,6	211,9

⁶⁷ SSB, tabell 10314

Forbruket har hatt en svak nedgang siden 2018 jevnt over.

Strøm står for over 80 prosent av energibruken i norske husholdninger. Til sammenligning er den tilsvarende andelen i EU kun rundt 25 prosent. I andre europeiske husholdninger er blant annet naturgass viktigere. I 2022 gikk imidlertid forbruket av strøm i norske husholdninger ned med hele 13 prosent fra året før, og strømandelen i boligen gikk noe ned.

Strømprisene til husholdninger, inklusive avgifter fratrukket strømstøtte lå over 1,4 kr / kWh både i 2021 og 2022, som er rundt 70 prosent mer enn i 2020. Uten strømstøtte, var strømprisen 2,35 kr/kWh i 2022.

De økte strømprisene har bidratt til økende vedforbruk de siste par årene. I 2022 steg bruk av ved og pellets i husholdninger med 6,3 prosent fra året før, og kom opp i 6,7 TWh på landsbasis, som er det høyeste nivået siden 2012. Rundt 20 prosent av dette brukes i fritidsboliger.

Norges totale innenlands energibruk gikk ned med om lag 4 prosent i 2022 sammenlignet med året før. Totalt forbruk av strøm gikk ned med 6 prosent. Samtidig var det en stor økning i bruk av ved til oppvarmingsformål.

Forbruk av oljeprodukter til oppvarming er nå redusert til omtrent 0 etter forbud mot oljefyring som ble innført i 2020 (miljodirektoratet.no). Det gjelder både husholdninger og i næringsbygg.

Vedforbruk i boliger – antall per 1000 husholdninger i Viken⁶⁸

	Husholdninger som fyrer med ved (1 000 husholdninger)		
	2020	2021	2022
30 Viken			
Alle teknologier	278,7	303,1	304,0

Partikler fra vedfyring medfører lokal forurensning, men klimaeffekten er omdiskutert.

Om energi

En effekt av høye strømpriser er at flere bruker ved som oppvarmingskilde. Ved har også økt i pris, og det har stimulert flere til å produsere ved.

Høy kraftpris er krevende for næringslivet og har ført til at flere virksomheter har lagt ned.

Regionene Østfold, Akershus og Oslo har et underskudd på 18TWh i året (18 TWh tilsvarer forbruket til 1 million husstander) og er helt avhengig av import av kraft enten fra utlandet eller fra andre steder i Norge.

---

⁶⁸ SSB

Mål 13 Stoppe klimaendringene

Bærekraftsmål 13 handler om å sette i gang tiltak for å stoppe utviklingen i klimaendringene.

Klimaendringene har en direkte påvirkning på mulighetene for å nå bærekraftsmålene.

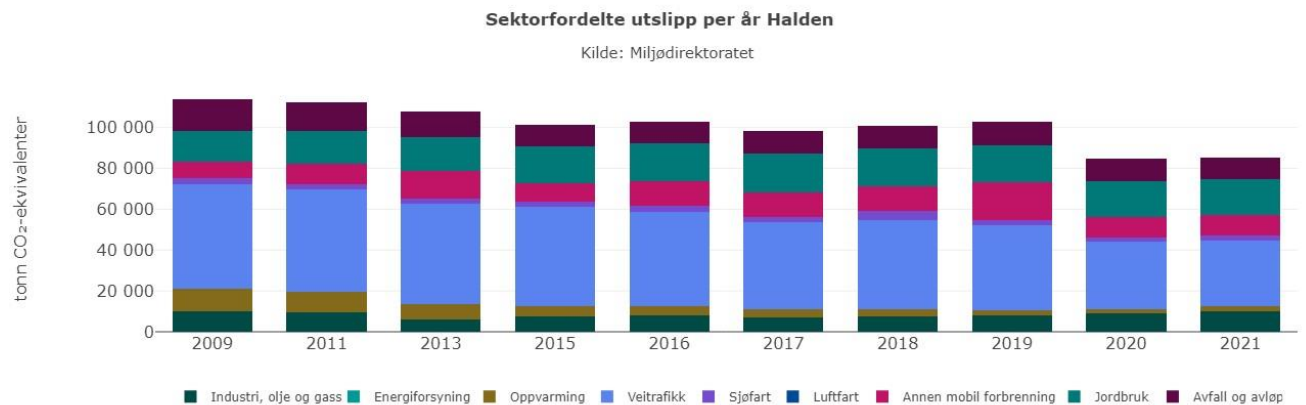
Direkte utslipp per innbygger i Viken i 2021 (i CO₂ ekvivalenter) 3,19 tonn

3,19 tonn

Direkte utslipp per innbygger i Halden i 2021 var 2,71 tonn

2,71 tonn

Klimagassutslipp etter sektor i Halden⁶⁹

Foreløpige tall viser at utslippene av klimagasser i Norge i 2022 var på 48,9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Det tilsvarer en nedgang på 0,5 prosent fra året før.

De fleste hovedkildene til klimagassutslipp hadde svak nedgang i 2022. Ett av unntakene er kilden oppvarming i andre næringer og husholdninger, som økte med 12 prosent sammenlignet med 2021. Høye strømpriser i Sør-Norge i 2022 førte til at det ble brukt mer propan og ved til oppvarming, og mindre elektrisitet og naturgass. Flere gamle ovner ble tatt i bruk og bidro til høyere klimagassutslipp fra oppvarming.

En annen kilde som økte var «Luftfart, sjøfart, anleggsmaskiner m.m.», hvor utslippene gikk opp 3,1 prosent sammenlignet med året før.

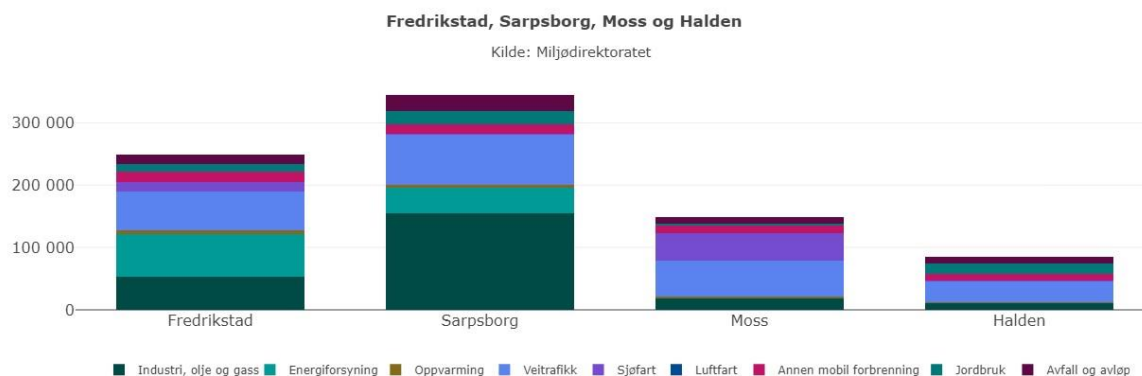
Til tross for økning i disse kildene var det en nedgang i utslipp fra blant annet industrien, olje- og gassutvinning, energiforsyning og jordbruk, som gjorde at utslippene i sum gikk svakt ned med 0,5 prosent.

Sammenlignet med 1990 viser de foreløpige tallene for 2022 en nedgang i klimagassutslipp på 4,7 prosent. Norge har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til å kutte klimagassutslippene med minst 55 prosent fra 1990-nivå innen 2030. Videre må utslippene ned til netto null i år 2050. Dette betyr at vi må omstille oss raskt i måten vi lever og organiserer samfunnet på de neste årene.⁷⁰

⁶⁹ Miljødirektoratet.no 2023

⁷⁰ Melby Botner,SSB

Totale klimagassutslipp og klimagassutslipp, byer i Østfold 2021.⁷¹

Det er store forskjeller på utslippene, og det kan forklares med ulik grad av industri, avfallsforbrenning, jordbruk, veier og flyplass

Utslipp som følge av arealbruksendringer

Ifølge FN må klimahensyn settes i sammenheng med arealplanlegging for å øke naturlige karbonlagre og redusere sårbarhet for natur og samfunn.¹⁸² De ulike arealkategoriene som dyrket mark, beitemark og skog har alle ulik kapasitet til å binde CO₂. De største og viktigste naturlige karbonlagrene er hav, myr og skog. Endringer i disse arealtypene kan både føre til utslipp, og redusere arealets evne til å ta opp karbon i årene som kommer. Miljødirektoratet antar at det vil ta 20 år før karbonlageret i jorda har stabilisert seg etter en arealbruksendring, og selv om antall hektar med arealbruksendringer er lavt kan endringene medføre betydelige klimagassutslipp.⁷²

⁷¹ Miljødirektoratet.no

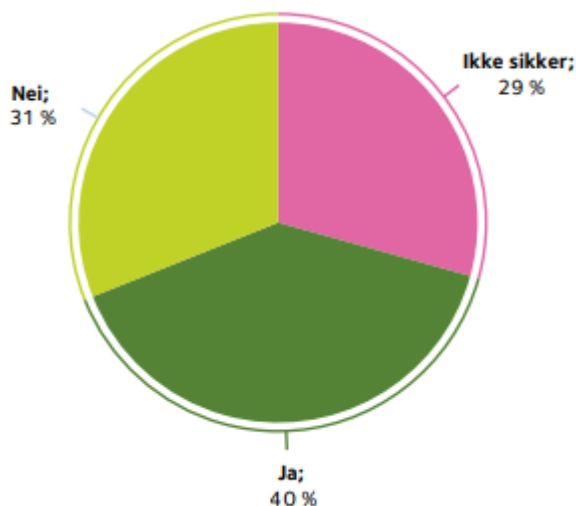
⁷² «Vi i Viken» Viken fylkeskommune

Naturfare og naturskadehendelser

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har gjennomført en kartlegging av i hvilken grad kommunene har bebyggelse plassert på en måte som gjør at den ikke tilfredsstiller kravene til sikkerhet mot naturfare (flom, stormflo og skred).⁷³

Halden kommune er en av kommunene som har svart «ikke sikker»

Har kommunen eksisterende bebyggelse som ligger slikt plassert at de ikke tilfredsstiller kravene om sikkerhet mot naturfare? ⁷⁴

Om klimaendringene

Halden kommune har siden 2018 redusert utslippene per innbygger fra 2,75 tonn til 2,71 tonn i Co₂ ekvivalenter. Viken har redusert fra 3,8 tonn til 3,19 tonn. Veitrafikk er den største kilden til utslipp i Halden, og årsaken til det er at E6 går gjennom Halden kommune. Utslipp fra veitrafikk har også hatt mest reduksjon de siste årene. En årsak er en endring fra fossilt drivstoff til flere elektriske biler. Utfasing av oljefyring har bidratt til at utslipp fra oppvarming er redusert. Halden er en jordbrukskommune, og næringen står for en del av klimagassutslippene. Det er både gjødselhåndtering, fordøyelsesprosesser hos husdyr og selve jordbruksarealet som gir utslipp. Det jobbes med tiltak for å redusere utslippene.

Når det gjelder krav til sikkerhet mot naturfare er det gjort en god del nye undersøkelser i arbeidet med ny arealplan

⁷³ «Vi i Viken» Viken fylkeskommune

⁷⁴ Kilde: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Kommuneundersøkelsen 2019¹⁸⁶

Mål 14 Liv under vann

Mål 14 handler om å bevare havets ressurser, og å bruke disse på en bærekraftig måte.

Både overfiske, forurensning og forsuring er utfordringer for tilstanden i Havet. Det er iverksatt flere tiltak for å bøte på dette, som verneområder, tiltak mot ulovlig fiske og et stort søkelys på forurensning.

Særlig plastforurensning i Havet har fått mye oppmerksomhet de siste årene, og det er avdekket at en høy andel av blåskjell undersøkt langs norskekysten inneholder mikroplast.

Marin forsøpling er et omfattende miljøproblem.

Østfold er et av 5 fylker som har flest områder med særlig stort naturmangfold og størst potensiale for å ha truede karplanter. For eksempel er sukkertare en truet art som danner store undersjøiske skoger og er viktig for økosystemet. Økt temperatur i vannet og forurensning påvirker livet i havet.⁷⁵

---

⁷⁵ Norsk institutt for naturforskning.

Arealbruk i strandsonen

Kystområdene i Halden kommune er litt ulik resten av Oslofjorden med tanke på bygging i strandsonen. Halden har ikke en tettbefolket og utbyggt strandsoner. Områdene er vanskelig tilgjengelig mange steder. Halden har på lik linje med resten av fylket et naturmangfold som kan komme i konflikt med ønsker om utbygging. Når areal i strandsonen bygges ned, medfører det et tap av vegetasjon og habitater for planter og dyr. Klippeblåvingen er et eksempel på dyr som er utrydningstruet og medfører konflikt mellom ønske om utbygging og bevaring av naturmangfold.

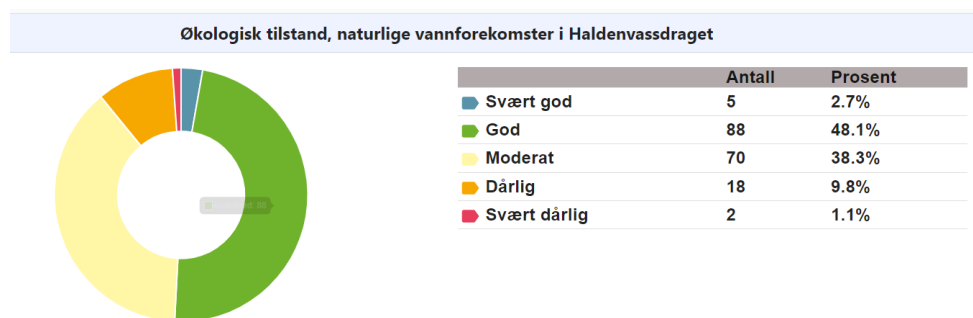
Økologisk tilstand i elver og innsjøer i Halden

Iddefjorden og Ringdalsfjorden er kystområdene i Halden kommune. Haldenvassdraget og Enningdalsvassdraget er de to store vannområdene i kommunen.

Brunfargen i Iddefjorden⁷⁶

Humus er kompliserte organiske molekyler og forbindelser som dannes når organisk materiale (plante- og dyrerester) brytes ned i jorden. Humuspartiklene er svært stabile molekyler. Humus finnes i større eller mindre grad i de fleste vannkilder, og vil gi vannet en fargetone, fra svakt gulaktig til helt brun. Siktdypet i Iddefjorden er ofte dårlig, mellom 1 og 2m, med 'gulbrun' eller 'brun' farge på vannet. Siktdypet og saltholdigheten i de øvre vannlag (ned mot 5m) ser ut til å ha sammenheng med vannføringen i Tista.

Økologisk tilstand

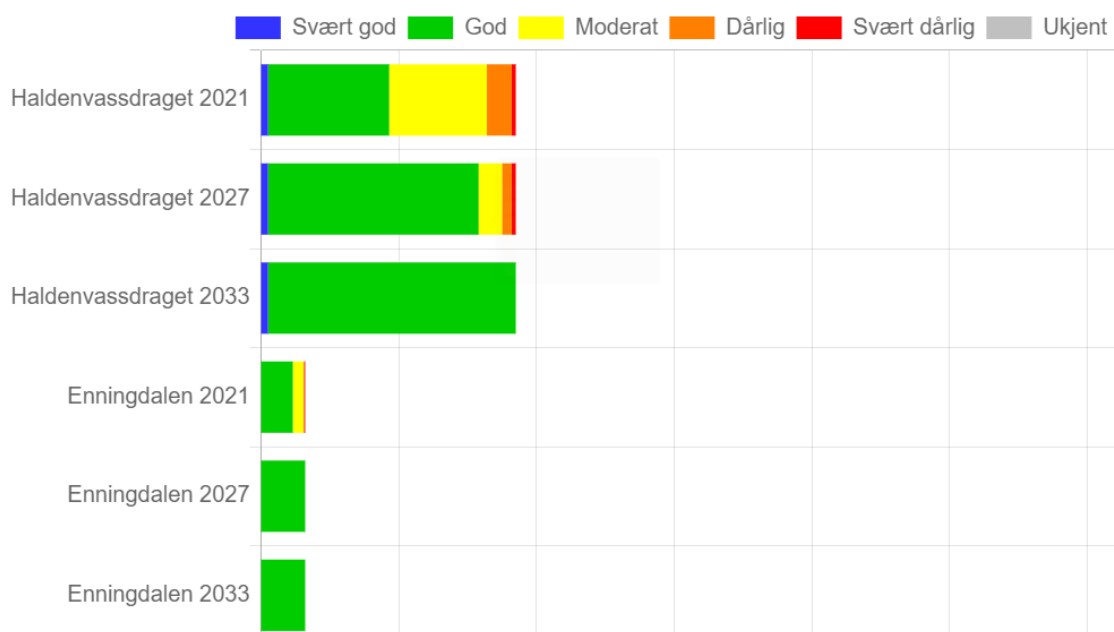

ref.⁷⁷

⁷⁶ www.haldenvassdraget.org

⁷⁷ Vann-nett.no

Forventet miljøforbedring til neste planperiode i Innlandet og Viken

Om livet under vann

Det finnes mer informasjon på havforskningsinstituttet på <https://hi.no/hi>

Mål 15 Liv på land

Bærekraftsmål 15 handler om å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.⁷⁸

Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord til andre formål enn landbruk (i dekar)⁷⁹

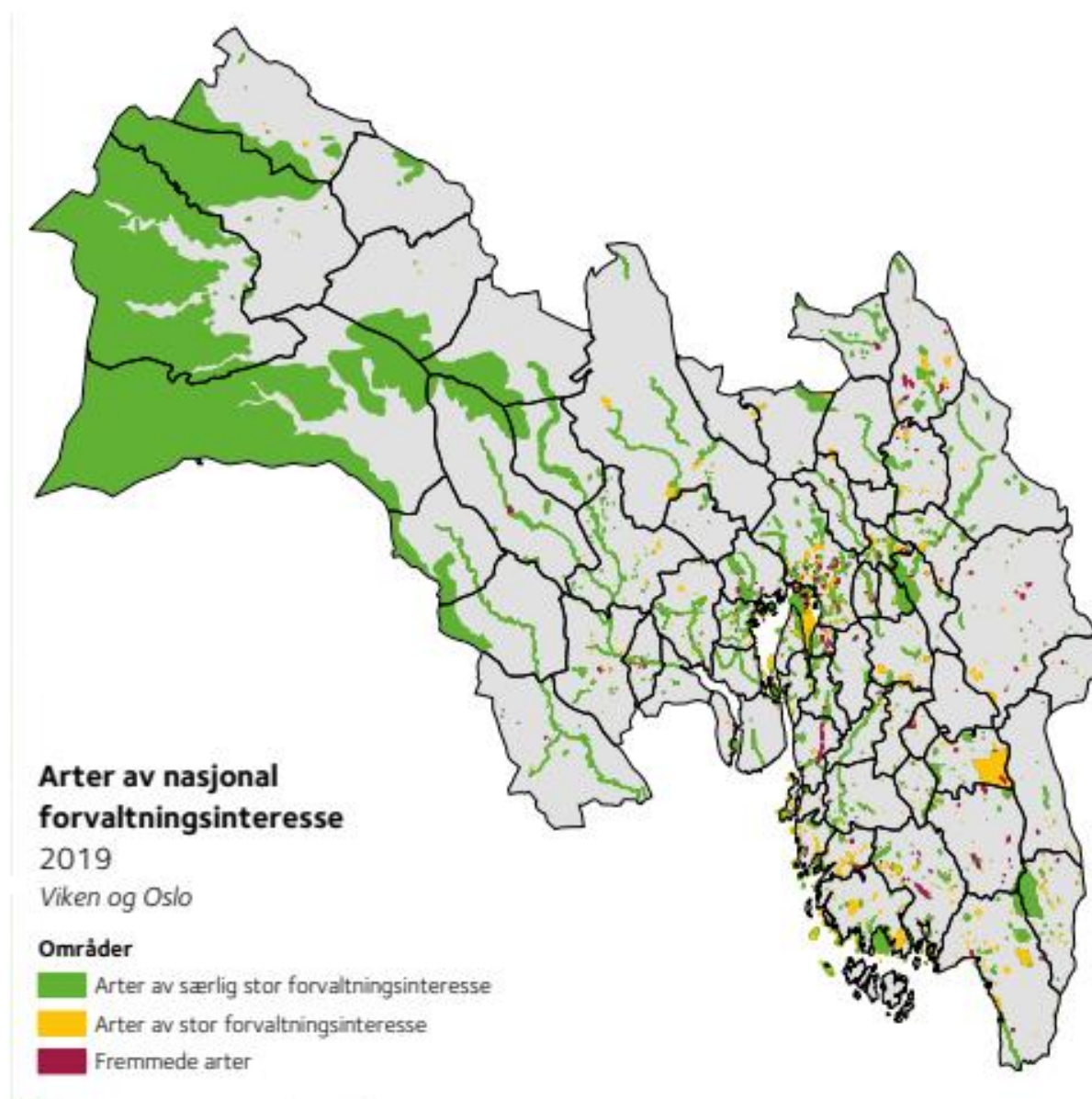
07903: Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord til andre formål enn landbruk, etter statistikkvariabel, region og år		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dyrka jord	K-3001 Halden	18	2	79	3	0	2	0
Dyrkbar jord	K-3001 Halden	0	0	0	0	0	0	1

Endring av arealbruk påvirker biologisk mangfold og økosystemene.

⁷⁸ Viken fylkeskommune, «Vi i viken»

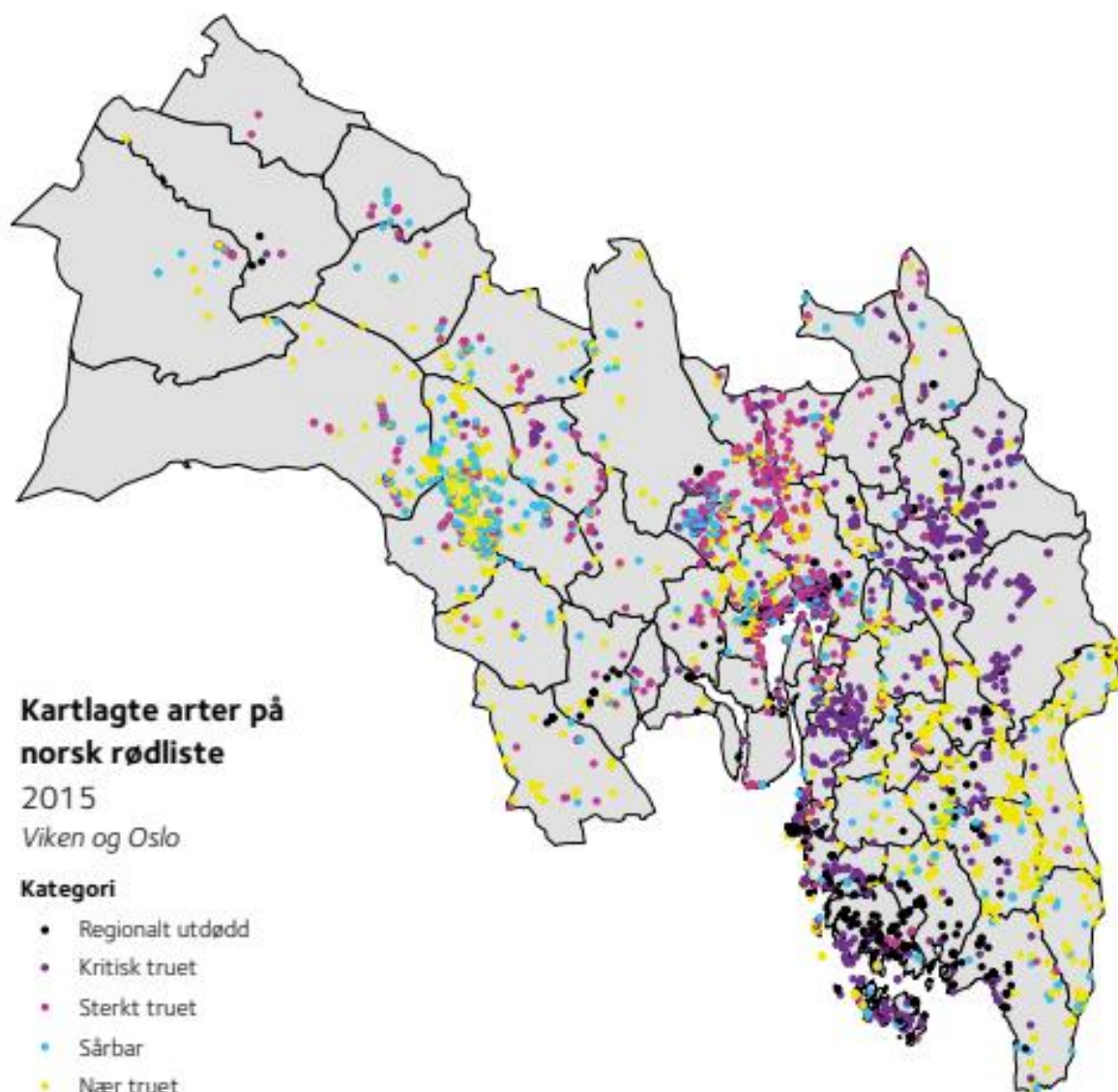
⁷⁹ SSB, tabell 07903, oppdatert mars -23

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

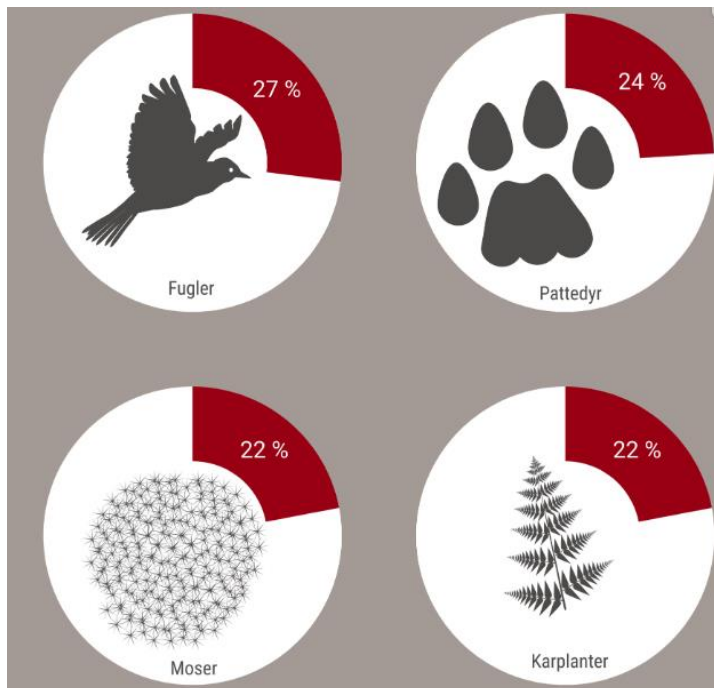
Kilde: Miljødirektoratet

Kart, rødlistede arter

Kilde: Artsdatabanken

Størst andel truede arter finnes i artsgruppene fugler, pattedyr, moser og karplanter⁸⁰

Om liv på land

Av de 23 405 artene som er vurdert, står 4957 (21 %) arter på Norsk rødliste for arter 2021. Av de vurderte artene er 2752 (12 %) truet. Resultatene fra Rødlista 2021 viser at av de 2752 truede artene er 288 kritisk truet CR, 960 sterkt truet EN og 1504 er sårbar VU. 333 arter som i 2015 ble vurdert til kategorien livskraftig LC er i år rødlistet. Samtidig har 309 arter gått ut av Rødlista, det vil si nå blitt vurdert til livskraftig. 1839 arter er vurdert for første gang, og 1523 reviderte arter har fått endret kategori fra 2015 til 2021.

Totalt er 2752 arter regnet som truet i Fastlands-Norge med havområder. Truet betyr at arten er i en av kategoriene kritisk truet CR, sterkt truet EN eller sårbar VU. Antall truede arter er høyest i de sørøstlige delene av landet, med flest arter i Oslo og Akershus (917 arter), Telemark (867 arter), Buskerud (788 arter), Vestfold (780 arter) og **Østfold (747 arter)**.

Andelen rødlistede eller truete arter blant alle vurderte arter er tilnærmet uforandret fra de to foregående rødlisterevisjonene i 2015 og 2010. Andelen rødlistearter i 2021 er 21,2 %. Til sammenligning var denne andelen 21,8 % i 2010 og 21,2 % i 2015. Tilsvarende er andelen truede arter i 2021 på 11,8 %, mot 11,3 % i 2015 og 11,4 % i 2010.

Det store bildet av påvirkningsfaktorer på truede arter er relativt likt tidligere utgaver av Rødlista. Arealendringer som følge av menneskelig aktivitet er fortsatt det som berører klart flest arter. Dette gjelder for hele 2456 (89,2 %) av de truede artene. Betydelige endringer har funnet sted i

⁸⁰ Artsdatabanken

Norge de siste 50 år, både når det gjelder omfanget av fysiske inngrep generelt og arealendringer knyttet til jordbruks- og skogbruksaktiviteter. ⁸¹

Halden kommune har i forbindelse med arealplanarbeidet (planen ble vedtatt i 2023) gjort vurderinger i henhold til naturmangfoldsloven.

Du finner mer informasjon på kommunens hjemmeside om temaet [Naturkartlegginger](#) (lenke til siden)

---

⁸¹ Artsdatabanken 2021

DEL 4

Økonomisk bærekraft

Under økonomisk bærekraft har Viken fylkeskommune valgt å samle fem av målene. Halden kommune følger samme linje.

Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Mål 9 Innovasjon og infrastruktur

Mål 10 Mindre ulikhet

Mål 11 Bærekraftige byer og samfunn

Mål 12 Bærekraftig produksjon.

Flere av målene har også bindinger mot utviklingen av sosial og miljømessig bærekraft. Det er ikke udiskutabelt hvilke av FNs bærekraftsmål som kan samles under fellesbetegnelsen økonomisk bærekraft.

Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Dette bærekraftsmålet handler om å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Overskudd / underskudd på arbeidsplasser for de bosatte i Halden etter utdanningsnivå, bosted og arbeidssted. ⁸²

		Sysselsatte etter bosted 2022	Sysselsatte etter arbeidssted 2022		
20-66 år	Grunnskole (nivå 1-2)	2303	2092		
	Videregående skole (nivå 3-5)	5505	5189		
	Universitets- og høgskoleutdanning, 1-4 år (nivå 6)	3877	3338		
	Universitets- og høgskoleutdanning, over 4 år (nivå 7-8)	1074	1147		
	Uoppgitt utdanning (9)	361	311		
		13120	12077		

For 4. kvartal i 2022 viser statistikken at det fortsatt er et underskudd på rundt 1000 arbeidsplasser i Halden. Dette taller har vært relativt stabilt de siste 10 årene.

⁸² Kilde: SSB, tabell 11615

Sysselsatte personer etter bosted i Halden. Oversikt over hvilke næringer innbyggerne befinner seg innenfor⁸³

	Sysselsatte personer etter bosted					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
K-3001 Halden						
00-99 Alle næringer	13 698	13 811	13 701	13 719	14 189	14 224
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	232	226	216	221	217	213
05-43 Sekundærnæringer	3 598	3 624	3 574	3 463	3 515	3 620
45-82 Varehandel, hotell og restaurant, samferdsel, finanstjen., forretningsmessig tjen., eiendom	4 162	4 240	4 085	4 164	4 359	4 371
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	791	846	902	928	923	924
85 Undervisning	1 358	1 388	1 401	1 407	1 427	1 395
86-88 Helse- og sosialtjenester	3 004	2 913	2 953	2 998	3 169	3 128
90-99 Personlig tjenesteyting	426	449	449	416	479	464
00 Uoppgitt	127	125	121	122	100	109

Varehandel har økt litt. Antall statlige og kommunale sysselsatte har også økt. Tabellen viser hvilke næringer innbyggerne i Halden jobber, og mange jobber i andre kommuner.

Halden – utvikling i arbeidspendlingen 2000-2019⁸⁴

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Utpendling	3123	3276	3389	3448	3557	3709	3718	3757	3824	3797	3803	3969	3991
Innpendling	2212	2273	2431	2408	2462	2328	2589	2767	2776	2765	2892	2983	2949
Nettoppendling	-911	-1003	-958	-1040	-1095	-1381	-1129	-990	-1048	-1032	-911	-986	-1042

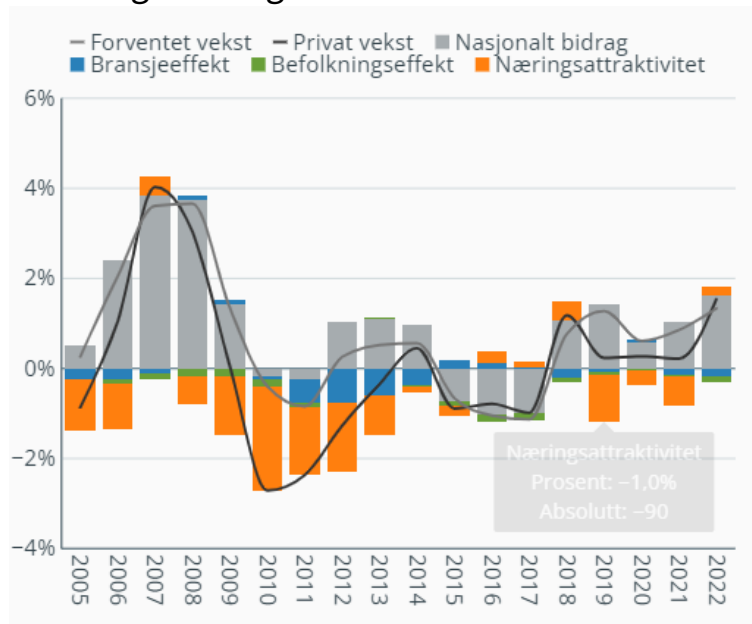
Halden har underskudd på arbeidsplasser. 3 991 personer (20-66 år) pendlet ut av kommunen til jobb, mens 2949 personer bosatt i andre kommuner pendlet til Halden i 2022.

⁸³ Kilde: SSB 2023 tabell 13472

⁸⁴ Kilde: SSB, tabell 11616

Utvikling i næringsattraktivitet i Halden ⁸⁵

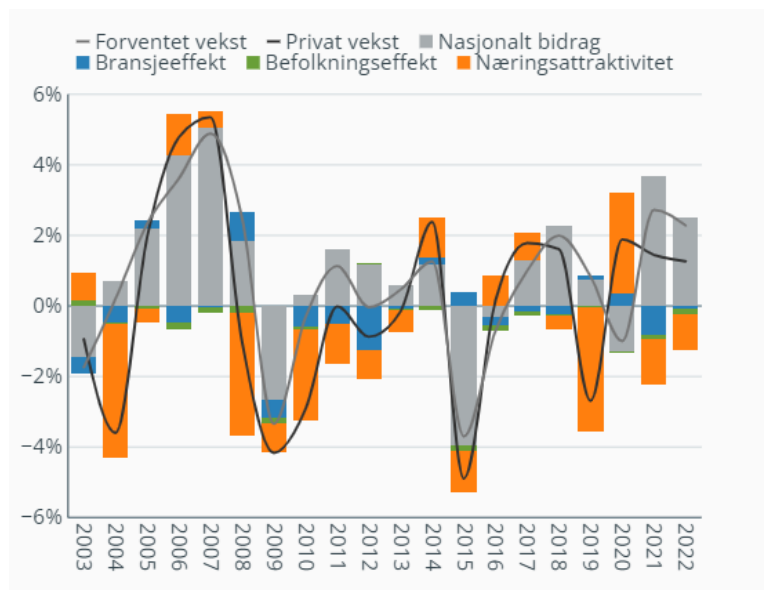

Telemarkforskning deler sysselsettingsveksten i to. Forventet vekst og næringsattraktivitet.

I figuren over kan vi se hvordan de ulike drivkreftene har bidratt til arbeidsplassveksten i næringslivet over tid.

Halden hadde en periode mellom 2005 og 2015 hvor næringsattraktiviteten var negativ og veksten i næringslivet svakere enn forventet. Etter 2015 har næringsattraktiviteten vært variabel, men var positiv i den siste perioden når vi bruker tre års glidende gjennomsnitt.

Bruker vi ett-års serier, kan vi se at Halden hadde høy og positiv næringsattraktivitet i 2020, men negativ næringsattraktivitet i de to siste årene. (se figuren under)

⁸⁵ Telemarkforskning(regionalanalyse.no)

Med forventet vekst menes den samlede sysselsettingsveksten som ville vært forventet ut fra næringsstrukturen alene. Næringsattraktiviteten er forskjellen mellom forventet sysselsettingsvekst og faktisk sysselsettingsvekst.⁸⁶

De bransjene som har hatt best utvikling i Halden de ti siste årene har vært bygg og anlegg og prosessindustri. Teknisk/vitenskapelige tjenester, private helsetjenester og tele og IKT har hatt den svakeste utviklingen i forhold til forventet.⁸⁷

Sysselsettingsgrad

En stadig eldre befolkning har medført at sysselsettingsgraden i Norge har avtatt det siste tiåret. Imidlertid har arbeidsledigheten sunket de siste årene og sysselsettingsgraden er igjen på vei opp.

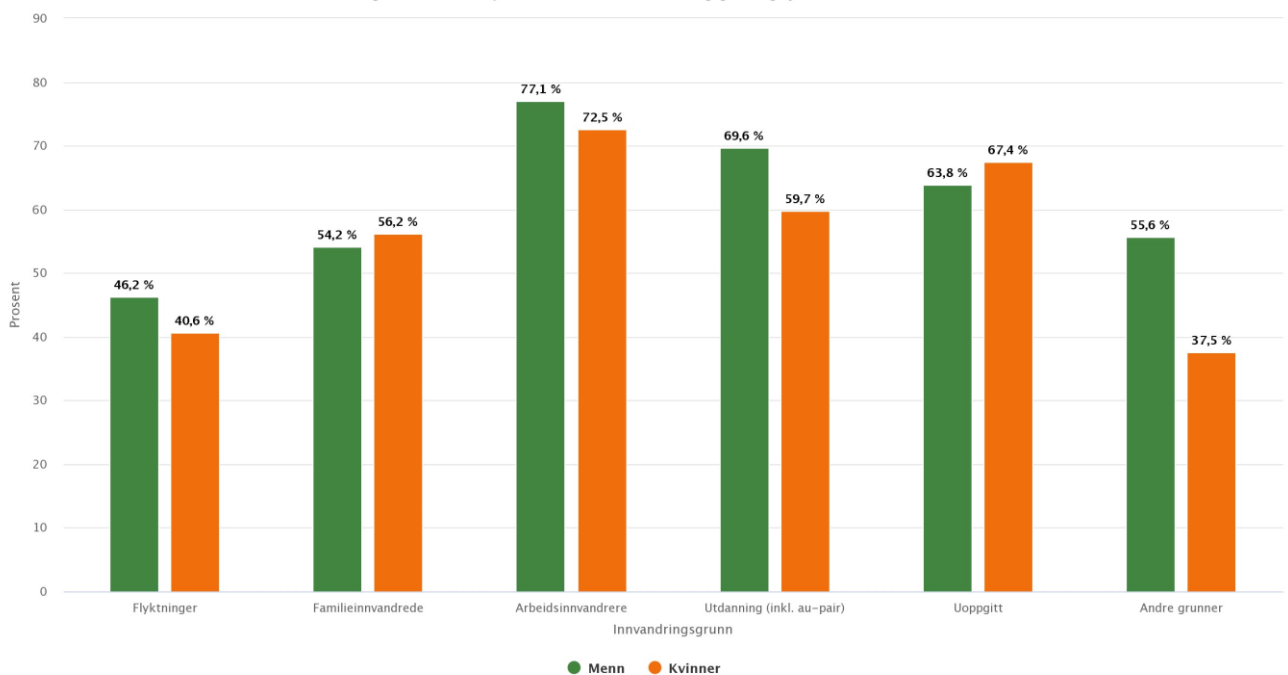
Sysselsatte i prosent av befolkningen 2020-2022 (20-66 år)⁸⁸

					Sysselsatte i prosent av befolkningen		
					2020	2021	2022
30 Viken	Begge kjø	20-66 år	Fagfelt i alt	Alle utdanningsnivå	75,5	77,1	77,3
03 Oslo	Begge kjø	20-66 år	Fagfelt i alt	Alle utdanningsnivå	75,3	77,6	78,3
34 Innlandet	Begge kjø	20-66 år	Fagfelt i alt	Alle utdanningsnivå	74,8	75,8	75,9
38 Vestfold og Telemark	Begge kjø	20-66 år	Fagfelt i alt	Alle utdanningsnivå	73,0	74,2	74,5
42 Agder	Begge kjø	20-66 år	Fagfelt i alt	Alle utdanningsnivå	72,3	73,8	73,9

Sysselsettingsgrad blant innvandrere i 2021.⁸⁹

Sysselsetting etter innvandringsgrunn

Figuren viser andel sysselsatte fordelt etter innvandringsgrunn og kjønn i 2021 i Halden.

⁸⁶ Telemarksforskning 2023

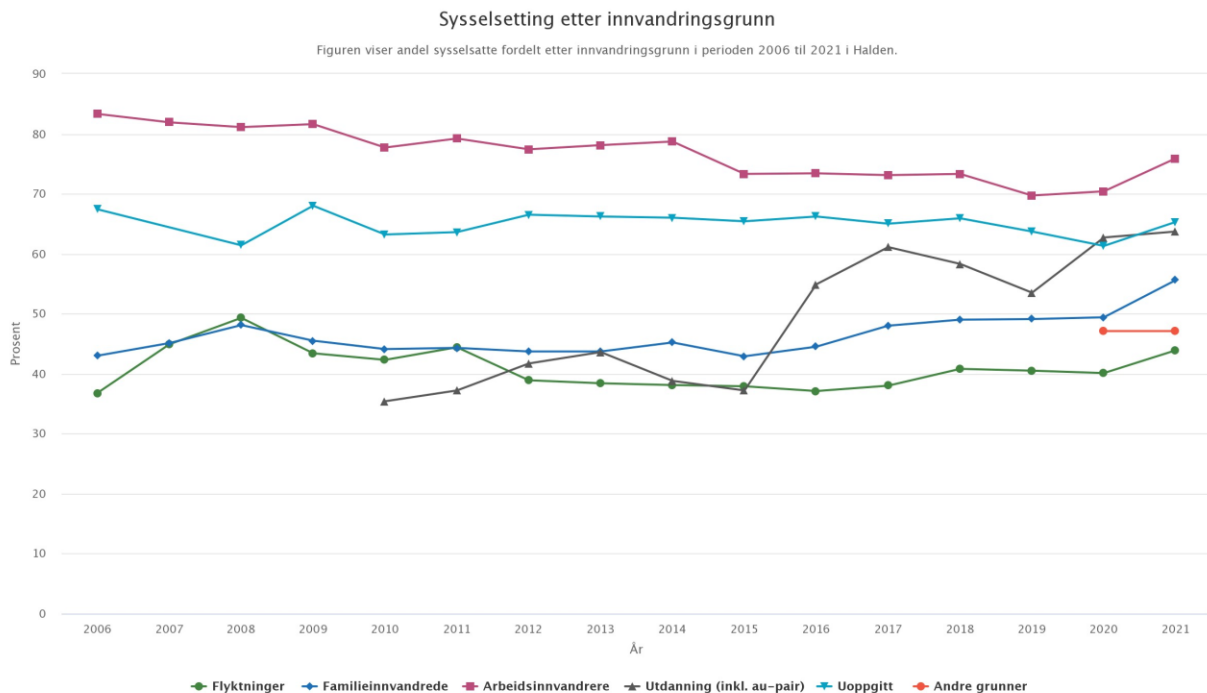
⁸⁷ Telemarksforskning(regionalanalyse.no)

⁸⁸ SSB tabell 11930

⁸⁹ Imdi.no

Flyktninger i Halden er overrepresentert i gruppen familier med lav inntekt. Innvandrere/migranter omfatter også for eksempel arbeidsinnvandrere, familieinnvandrere og utdanningsinnvandrere. Flyktninger omfatter både overføringsflyktninger, også kalt kvoteflyktninger, og asylsøkere som har fått innvilget beskyttelse (asyl).

Utviklingen over tid i Halden⁹⁰

6,2 %

av innvandrere i Halden var arbeidsledige i 2021

↓ sammenliknet med 8,3 % i 2020

Flyktninger er utsatt med tanke på å ha vedvarende lav inntekt.

Om økonomisk bærekraft:

Halden har flere som er utenfor arbeidslivet enn landet ellers. Det er underskudd på arbeidsplasser i kommunen, men arbeidsmarkedet for haldensere er hele regionen. Næringsattraktiviteten i Halden har variert siden 2015. Sysselsettingsgraden både i Østfold og Halden har potensiale for å øke.

⁹⁰ Imdi.no

Mål 9 Innovasjon og infrastruktur

Bærekraftsmål 9 handler om å bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon.

Halden har de siste årene fremstått som en kommune med evne til nyteknung og innovasjon. Kommunens El-bil satsing har blitt kjent langt utenfor landegrensene. Virtuelt korttidsavdeling og et nytt høyteknologisk sykehjem har vært gjenstand for besøk fra andre som vil lære av Halden kommune.

Antall sysselsatte i Østfold som arbeider i høyteknologiske industrinæringer er 6%

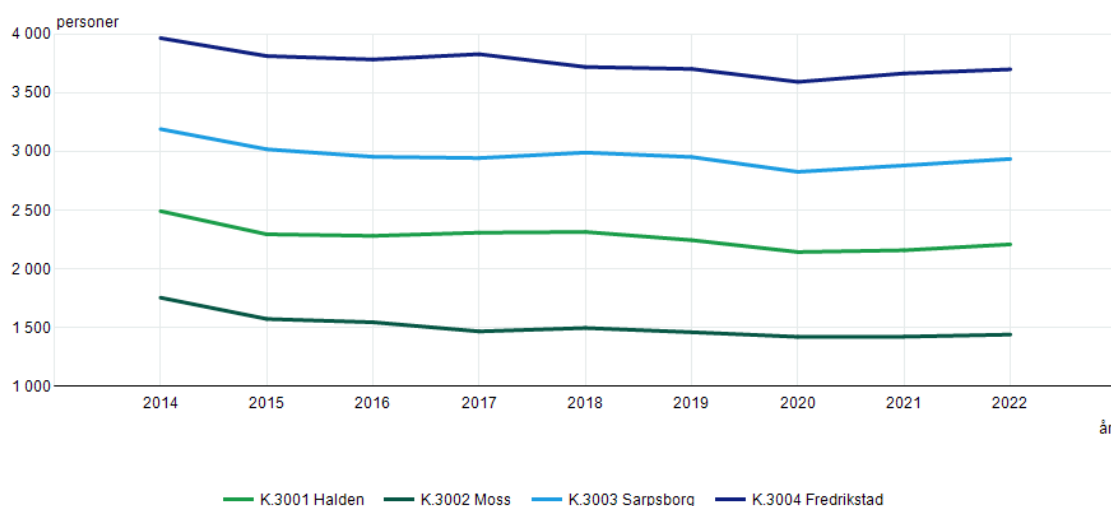
I nasjonal Transportplan for perioden 2018 - 2029 er det fordelt 23 455 millioner til prosjekter i Østfold. Byområdene i Nedre Glomma har de største satsingene med bypakker. Nasjonal transportplan legger opp til en omstilling til et lavutslippssamfunn. Effektive transporttjenester er en forutsetning for økonomisk vekst. Halden kommune er opptatt av å forbedre infrastrukturen med jernbane og veier til og fra kommunen. I nasjonal transportplan frem mot 2050 er det jernbanen som er hovedsatsingen for Halden.

I Halden står tjenesteytende næringer den største delen av verdiskapningen, slik det er i Viken ellers. Halden ligger langt nede på statistikken for høyteknologisk industri, men har flere høyteknologiske miljøer som ligger i verdenstoppen i sin innovasjon.

Forskere og faglig personale per 1000 sysselsatte 2011-2017⁹¹

Halden har vært et industrisamfunn som kan sammenlignes med få andre byer i Norge. De siste årene har sammensetning av næringene endret seg noe, og i Halden og Østfold er det færre sysselsatte i industrien enn for 10 år siden, og flere i tjenesteytende næringer.

07984: Sysselsatte per 4. kvartal, etter region og år. Industri, Begge kjønn, 15-74 år, Sysselsatte personer etter bosted.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Om innovasjon

Halden kommune er en fremoverlent kommune i forhold til innovasjon. Smart city er en satsing på nytenkning av infrastruktur og bærekraftige løsninger.

Det foregår samarbeid mellom næringslivet og kommunen på flere områder, hvor gevinst kan hentes ut hos begge parter. Kommunen har blant annet en egen stilling som jobber med dekommisjonering av atomreaktoren. Atomavfallet skal mellomlagres, og kommunestyret i Halden er positive til slik lagring i kommunen. Arbeidet gjøres i samarbeid med NND, IFE og Smart Innovation.

Halden kommune deltar også i internasjonale prosjekter med tanke på innovasjon og nytenking.

Kommunens rolle i samarbeid med næringsliv, akademia og forskningsinstitusjoner er å være en pådriver for prosesser, utøve myndighet, være ombud for innbyggerne, være vertskommune og være bevisst rollen som næringskommune.

⁹¹ SSB tabell 07984

Mål 10 Mindre ulikhet

Dette målet handler om å fordele verdens goder for å redusere ulikheter. Dette er nødvendig for å redusere fattigdom. Norge har også store ulikheter sett med våre øyne. Det er også ulikheter mellom ulike land i tillegg til innad i landene. Ulikhetene handler om inntekt, formue, tilgang til utdanning og helsetjenester og muligheter i livet. Dette målet er mye sammenfattende med mål nr. 1 om å utrydde fattigdom.

Arbeidsledige, helt ledige, jan -juni 2023⁹²

Viken	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
I alt Viken	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0
3001 Halden	2,7	2,8	2,9	2,6	2,5	2,6
3002 Moss	2,7	2,6	2,5	2,6	2,5	2,5
3003 Sarpsborg	3,2	3,2	3,1	3,1	2,8	2,9
3004 Fredrikstad	3,0	2,8	2,7	2,8	2,6	2,8
3005 Drammen	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1
3006 Kongsberg	1,7	1,8	1,7	1,7	1,5	1,5
3007 Ringerike	2,2	2,1	2,1	2,2	2,0	2,0
3011 Hvaler	1,6	1,2	0,9	1,1	1,0	1,3
3012 Aremark	2,4	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8

For landet som helhet var tallene litt lavere:

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
I alt	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7

Tallene for arbeidsledighet har variert over tid. Vi ser at Østfold har litt høyere ledighet enn landet ellers. I 2020 var ledigheten helt oppe på 5 tallet, noe som hadde sammenheng med koronapandemien.

Personer som opplever at de har en funksjonsnedsettelse er underrepresentert i arbeidslivet. Kun 38% var i arbeid i 2021. I 2021 utgjorde personer med nedsatt funksjonsevne 8% av befolkningen⁹³

⁹² Kilde: nav.no

⁹³ SSB

Vedvarende lavinntekt(husholdninger) i%

År		2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021
Geografi	Alder							
Hele landet	0-17 år	10,2	10,6	11,0	11,5	11,9	11,9	11,5
Halden	0-17 år	16,2	16,4	16,1	16,9	17,8	17,6	16,8
Moss	0-17 år	12,8	13,2	14,2	15,2	15,5	16,2	15,6
Sarpsborg	0-17 år	16,8	17,4	16,9	18,0	19,2	19,8	19,2
Fredrikstad	0-17 år	15,5	16,5	17,0	18,4	18,9	19,3	18,9

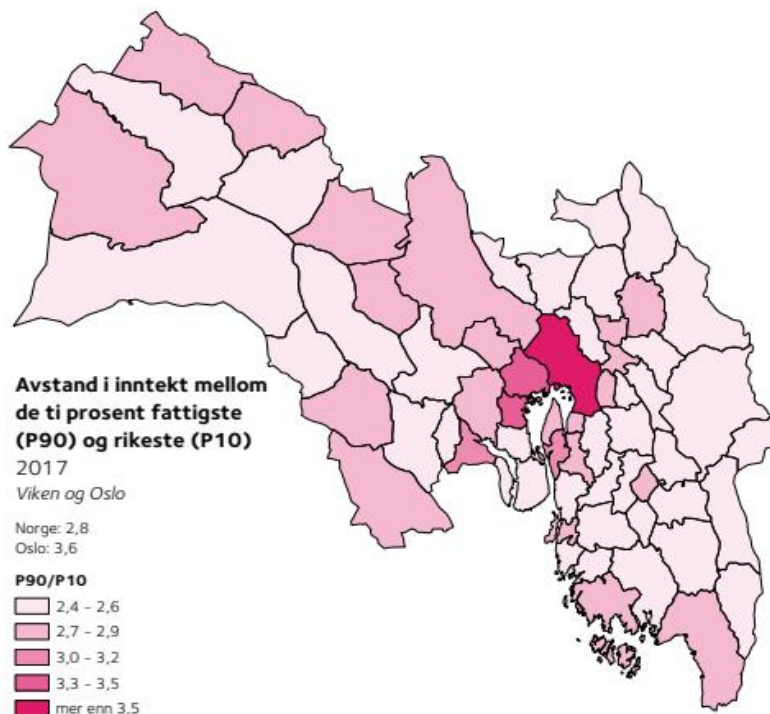
16,8% av barna i aldersgruppen 0-17 år lever i en familie med vedvarende lav inntekt i Halden.

Ikke alle de som defineres under lavinntektsbegrepet oppfatter seg som fattige, og noen som ligger over denne grensen kan definere seg som fattige.

Avstand mellom de ti % rikeste (P90) og fattigste. (P10)

Ginikoeffisienten viser ulikheten i befolkningen. Hvis alle tjener det samme er Ginikoeffisienten 0.

Hvis en person får all inntekt og de andre ikke tjener noen ting, vil Ginikoeffisienten være 1. I Norge var Ginikoeffisienten 0,28 i 2021. Tallet har vært stabilt over mange år. Det er 11-12 land som antas å ha lavere Ginikoeffisient enn Norge. Kartet under viser ulikhetene innad i Viken og Oslo. Oslo har størst ulikhet. Tallene er fra 2017, men viser fortsatt en trend.

(tallene vises mellom 0 og 10 i dette bildet, ikke mellom 0 og 1 som er definisjonen på Ginikoeffisienten)

Inntekt

Inntekt i gjennomsnitt, fordelt på alder⁹⁴

Gjennomsnitt av NOK	Inntekt							
	< 24 år	24-34 år	35-44 år	45-54 år	55-64 år	65-74 år	75 år+	Alle aldre
Halden	137 349	383 338	543 464	567 188	587 235	429 822	363 352	462 703
Sarpsborg	148 637	397 283	524 998	608 037	591 033	449 323	353 178	472 638
Fredrikstad	135 940	387 304	564 815	637 485	645 444	470 244	362 971	497 343
Moss	146 779	453 799	558 766	652 725	664 791	504 017	404 054	525 498

Gjeld, gjennomsnitt fordelt på alder⁹⁵

Gjennomsnitt gjeld, aldersfordelt	Gjeld							
	< 24 år	24-34 år	35-44 år	45-54 år	55-64 år	65-74 år	75 år +	Alle aldre
Halden	265 070	769 487	892 878	929 568	987 677	473 654	318 142	722 562
Sarpsborg	312 429	857 000	861 060	957 646	983 058	497 264	306 962	750 304
Fredrikstad	293 921	846 028	948 504	1 045 394	1 078 529	538 710	334 166	801 914
Moss	263 164	878 940	1 061 104	1 162 891	1 234 289	627 841	407 040	891 606

Kjøpskapasitet.

Her vises beregning av **kjøpskapasitet** per husholdning og avviker fra kjøpsevne per husholdning som har vært vist i dette dokumentet tidligere. **Kjøpskapasitet bolig er en beregnet verdi som avspeiler husholdningenes økonomiske mulighetsområde for å kjøpe bolig.** Beregningen blir foretatt på individnivå og deretter aggregert opp til geografiske områder som kommune. Resultatene som vises, er median for Halden og viser kjøpskapasitet per husholdning.⁹⁶

Gjennomsnitt kjøpskapasitet, aldersfordelt								Total
	24-34 år	35-44 år	45-54 år	55-64 år	65-74 år	75 år +		
Halden	2 349 473	5 027 904	5 839 987	6 149 189	6 515 112	5 619 466	5 335 959	
Sarpsborg	3 268 398	4 983 473	6 179 513	6 445 986	6 613 617	5 574 601	5 504 308	
Fredrikstad	2 773 238	5 511 446	6 724 406	7 177 394	7 384 785	6 011 172	6 051 365	
Moss	2 561 720	5 167 077	6 783 917	7 336 698	7 136 967	6 090 253	5 919 088	

Om ulikhet

Innbyggerne i Halden har lavere gjennomsnittsinntekt enn i de øvrige byene i Østfold.

Tabellene viser en stor ulikhet når det gjelder låneevnen til Haldenserne i forhold til resten av landet.

⁹⁴ Prognosesenteret 2023, basert på SSBs tall fra 2022

⁹⁵ Prognosesenteret 2023, basert på SSBs tall fra 2022

⁹⁶ Prognosesenteret 2023, basert på SSBs tall fra 2022

I Halden har andelen husholdninger med høy gjeldsbelastning økt mindre enn i resten av landet. Utviklingen faller sammen med en høyere arbeidsledighet og uføreandel og en større andel husholdninger som leier bolig.⁹⁷

---

⁹⁷ Høgskolen i Østfold, boligmarkedsutviklingen i Østfold, 2019

Mål 11 Bærekraftige byer og samfunn

Mål nummer 11 handler om at byer og lokalsamfunn skal være trygge, inkluderende og bærekraftig.

Frivillig sektor og lokalsamfunnsutvikling

Halden har et rikt organisasjonsliv med et stort antall frivillige organisasjoner. Deltakelse i frivillige lag og foreninger har en verdi i seg selv, men også tilleggsverdier i form av for eksempel økt fysisk aktivitet, tilhørighet, sosialt nettverk, fellesskap, etc. Det er viktige verdier for å skape gode lokalsamfunn.

Det er etablert samarbeid med frivillig sektor innen flere områder i kommunen, både rettet mot kommunale tjenester og mot tiltak i lokalmiljøet. Det er kontakt mot organisasjoner som legger opp til lavterskelaktiviteter og inkludering av personer som faller utenfor deltakelse i lokalsamfunnet. Dette er organisasjoner som har sitt primære virke innenfor det sosiale og humanitære feltet, men også innen kultur og idrett.

Halden frivilligsentral, Halden Røde Kors, Halden Sanitetsforening, Kirkens bymisjon, ulike trossamfunn, Halden idrettsråd, Halden kulturråd og mange flere organisasjoner er med på å bidra til mangfold av aktiviteter som styrker samhold, fysisk og psykisk helse og lokal identitet.

Folkehelseprofil for Østfold viser at ensomhet er størst blant de med lav utdanning.

Lavterskeltiltak i regi av frivillige organisasjoner er et bidrag for å motvirke ensomhet.

Frivillig sektor i Halden har gjennomgått de samme endringene som resten av samfunnet. Noen organisasjoner legges ned, mens nye startes. Det er utfordringer i forhold til økonomi, møtelokaler, øvingslokaler og lokaler til å lagre utstyr.⁹⁸

Kulturtilbud og opplevelser.

Tilgjengelighet og utvalg av kulturtilbud og opplevelser

Når det gjelder kulturtilbud svarte 77% at det er god eller svært god tilgang til kulturopplevelser.⁹⁹

Halden har en rekke kulturaktiviteter, både det som skjer i regi av frivillige organisasjoner og profesjonelle aktører.

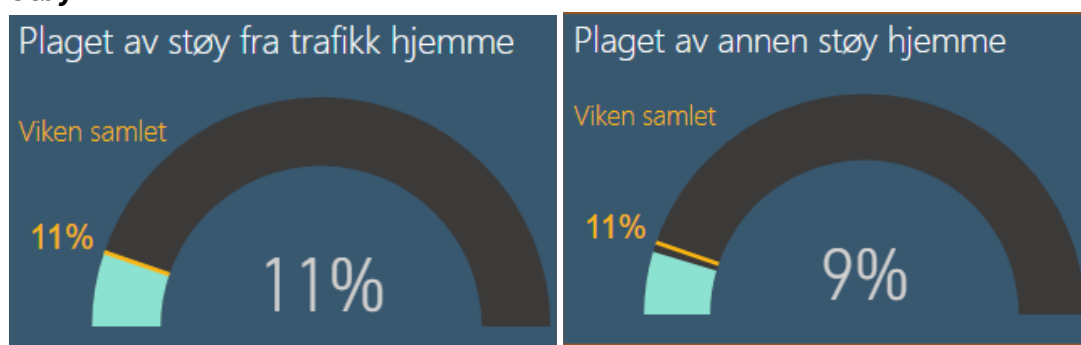
Sosiale møteplasser, lekeplasser mv.

Halden kommune har som en viktig del av sitt planarbeid søkelys på barns oppvekstmiljø og å bidra til gode oppvekstvilkår. Sosiale møteplasser for lek og opphold, samt tilgang til gode rekreasjonsområder er temaer man har søkelys på i planarbeidet og i utformingen av det fysiske miljøet. Det stilles krav om universell utforming av utearealer og krav til lekeplasser i boligområder (tilgjengelighet, kvalitet, trafikkikkerhet og støy). Barnetalspersonen i kommunen har en viktig rolle for å påse at hensyn til barn og oppvekstmiljø ivaretas i planarbeidet.

I sentrumsplanen (2016) ble det gjennomført en kartlegging av lekeplasser som en del av "grønn struktur". Det ble også foretatt en kartlegging av «barnetråkk» i forbindelse med sentrumsplanen. Ved iverksettelsen av tiltakene i sentrumsplanen er det lagt stor vekt på etablering av aktivitetsmuligheter og møteplasser.

Fysisk miljø

Støy

Støy påvirker negativt på helse og trivsel, både i form av hørselskade, søvnproblemer og stressrelaterte helseplager. Støy kan være kilde til mistrivsel, mens fravær av støy utgjør en viktig livs- og miljøkvalitet.

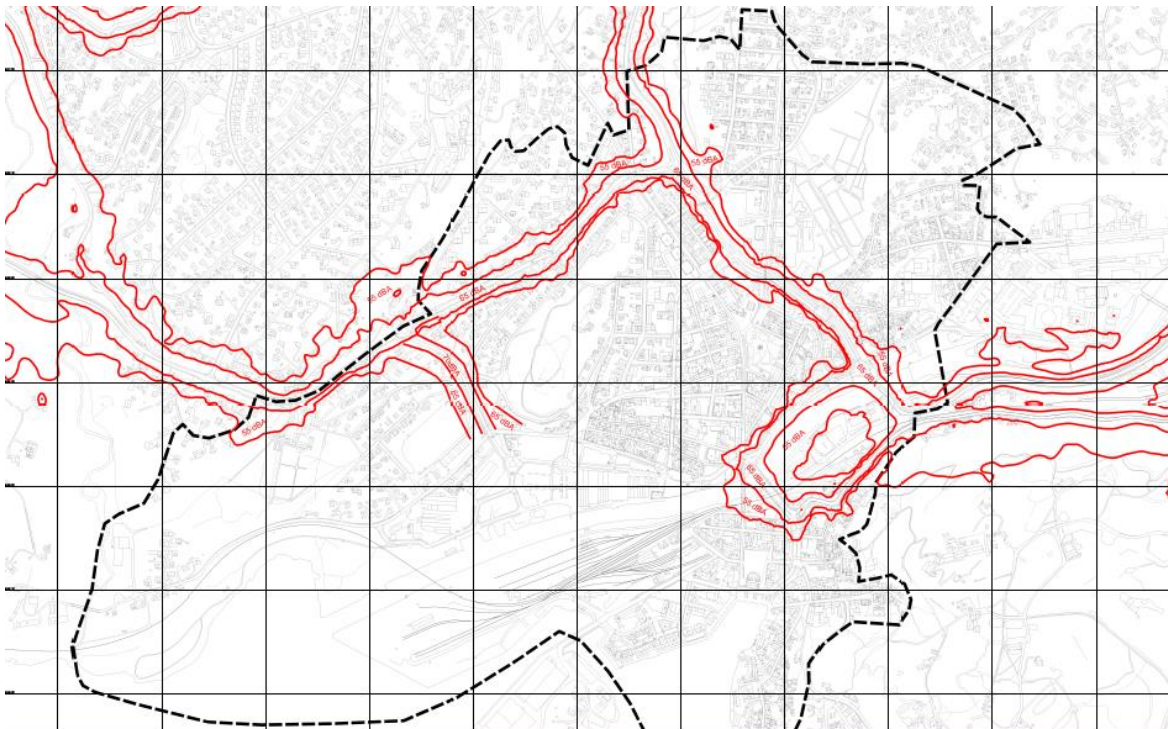
⁹⁸ kilde: henvendelser til kommunen om støtte og lokaler

⁹⁹ Folkehelseundersøkelsen i Viken 2021

Gjennom folkehelseundersøkelsen i 2021, svarer 9% av innbyggerne i Halden at deres nærområde har forstyrrende støy (fra trafikk, jernbane, industri, etc.). 11% svarer at de er plaget av støy fra trafikk hjemme.¹⁰⁰

Støysonekart¹⁰¹

Halden kommune har et støysonekart. Formålet er å ha et orienterende grunnlagsmateriale for arealplanlegging i kommunen. Det gir også et grunnlag for å kunne kreve mer detaljerte støyutredninger for nye plansaker som berøres av gule/røde støysoner.

Støysonene er i henhold til Miljøverndepartementets ”Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging” (T-1442). Støysonekartet viser beregnet støy fra de mest trafikkerte veger, fra jernbane og fra utvalgte industribedrifter, derunder havnevirksomheten ved Halden havn.

Kommunen arbeider forebyggende ved deltakelse i planprosesser for å sikre at befolkningen ikke utsettes for støy som overskrider grenseverdier anbefalt i T-1442.

¹⁰⁰ Kilde: folkehelseundersøkelsen i Viken 2021

¹⁰¹ Halden.kommune.no

Boligpriser og gjeld

Norske husholdninger er blant husholdningene i OECD området med størst gjeldsgrad.

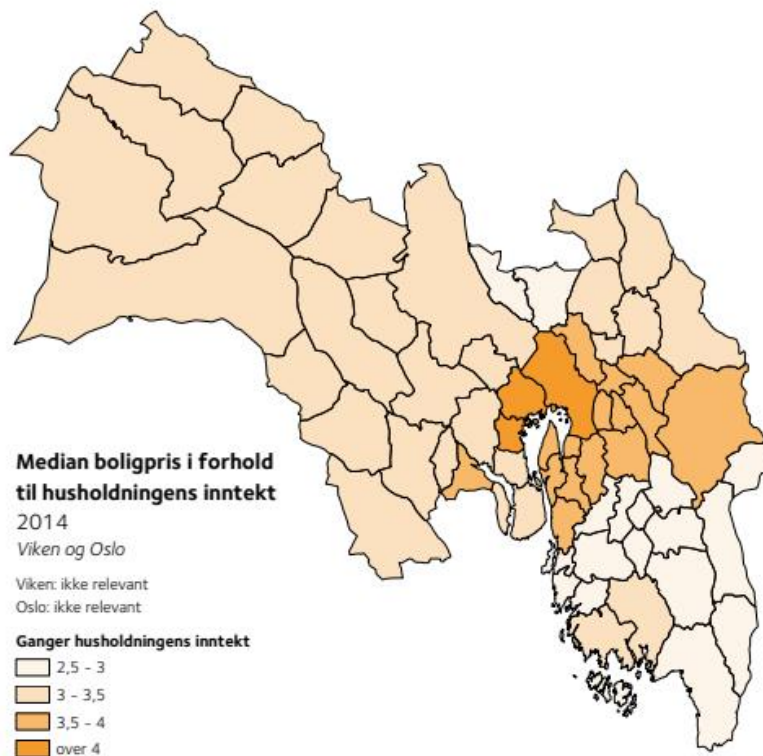
Boligprisene i Halden ligger under prisene generelt på det sentrale Østlandet. Når det gjelder antall fullførte boliger i Halden i perioden 2013-2022 per. 1000 innbyggere, så ligger Halden på en 92 plass på landsbasis med 5,7 boliger per år. Lørenskog topper lista med 14,9 boliger. I 2022 ble det fullført 3,9 boliger per 1000 innbyggere i Halden. I Fredrikstad var tallet 3,4, og i Sarpsborg 6,9.

Sykepleierindeksen Sykepleierindeksen⁷ (SPI) måler hvor stor andel av de omsatte boligene en singel sykepleier får finansiering til å kjøpe. Dersom sykepleieren kan kjøpe en høy andel av boligene i en by, er boligprisene i byen lave. Boligprisene ansees for å være høye hvis det motsatte er tilfellet. Sykepleieryrket er egnet fordi inntekten representerer en middels god norsk inntekt, og er i liten grad konjunkturavhengig. Sykepleierindeksen tar utgangspunkt i at sykepleieren jobber 100% og har en inntekt på omkring 639 000kr i 2022. En enslig sykepleier i Halden kan kjøpe 53% av den omsatte boligmassen, det er over dobbelt så høyt som landsgjennomsnittet sitt indekstall (25%). I Fredrikstad og Sarpsborg er indeksen på hhv. 24% og 40%. For enslige sykepleiere i Oslo er den 1,5 %. Vi ser at sykepleierindeksen er høyere enn median og gjennomsnittsinntekten til innbyggerne i Halden.

Tabell med tall for Halden hentet fra Prognosesenteret (2023):

Boligtype Gjennomsnittlig kjøpesum (Jan. 2022)	
Enebolig	4 263 763
Småhus	3 432 167
Leilighet	2 609 492
Gjennomsnitt	3 435 141

Median boligpris i forhold til husholdningenes inntekt, 2014¹⁰²

Valgdeltakelse i Halden – stortingsvalget 2021

I Halden var det i 2017 74,3 % av de stemmeberettigede som avga stemme. I 2021 hadde deltakelsen sunket til 71,8%.¹⁰³

	Valdeltaking
	2021
3001 Halden	71,8
3002 Moss	75,2
3003 Sarpsborg	70,3
3004 Fredrikstad	72,8

Ved kommune -og fylkestingsvalget i 2019 var valgdeltakelsen i Halden på 59,9% og gjennomsnittet for landet var 64,7%.¹⁰⁴

¹⁰² Viken fylkeskommune, Norges bank

¹⁰³ Kilde: SSB

¹⁰⁴ Kilde: SSB

Friluftsliv, tilgjengelighet og internkontroll

Områder for rekreasjon, friluftsliv og tilgjengelighet

Folkehelseundersøkelsen i 2021 viste at nærmere 90 % av de spurte i Halden sier at det er god eller svært god tilgang til Natur- og friluftsområder.

Halden har ca. 825 dekar opparbeidede rekreasjonsområder, og 12 badeplasser ved sjø. 79% svarer at de har god eller svært god tilgang til kystlinje, strand og sjø.¹⁰⁵

Universell utforming / tilgjengelighet

I Halden kommune ligger universell utforming til grunn i alt planarbeid og i saksbehandlingen generelt. Det har vært gjennomført kurs og opplæring i temaet og det er etablert en tverretattlig/tverrfaglig ressursgruppe med deltakelse fra rådene. I tillegg er det etablert en arbeidsgruppe i kommunalområde teknisk for å diskutere praktisk gjennomføring av tiltak som igangsettes. Kommunen har en egen rådgiver på området og jobber systematisk for å oppfylle krav i likestillings- og tilgjengelighetsloven. Kommunen deltar i nettverk for universell utforming i regi av KS, og i nettverk for et aldersvennlig samfunn i regi av helsedirektoratet.

Kommunen har gjennom ulike prosesser og utredningsarbeid lagt vekt på å øke kunnskapen om universell utforming internt i organisasjonen. Halden kommune har en vedtatt strategiplan for universell utforming.

Skader og ulykker

Ulykker som fører til personskader, er en stor utfordring for folkehelsen. Personskader som følge av ulykker er nesten i samme størrelsesorden som kreft, målt i tapte leveår. Ulykker med personskader tar relativt mange unge liv, og er den største dødsårsaken for personer under 45 år. Muligheten for å forebygge er gode og effekter av tiltak kan komme raskt.

Nærmere 500.000 behandles av lege for en ulykkesskade hvert år. 36.000 av disse får varige mén og ca. halvparten får ulik grad av funksjonshemming. 10 % av alle døgnopphold på norske sykehus skyldes skader og ulykker.

Oversikt over hvor og når ulykker inntreffer osv. kan bidra til økt oppmerksomhet mot forebygging og mer treffsikkerhet i tiltaksarbeidet.

Hvert år utsettes ca. 8 % av personer over 65 år for skader, over 80 % av disse er fallulykker. Når det gjelder dødsfall hos norske barn i alderen 1-14 år skyldes 34 % ulykker.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Folkehelseundersøkelsen i Viken, 2021

¹⁰⁶ Kilde: FHI

Basert på nasjonal statistikk vet vi noe om hvor ulykkene i Halden vil skje

1 243

Bolig inne og ute

644

På veien

490

Andre steder

459

Sport og idrett

362

Fri natur og vann

309

Skole, barnehage og lekeplass

181

Ukjent

79

Institusjon, sykehjem og aldershjem

Tall for Halden

3 766

personer vil oppsøke lege hvert år på grunn av skader.

377

personer bli innlagt på sykehus hvert år på grunn av skader.

11

personer vil dø hvert år på grunn av skader.

107

Norge topper statistikken når det gjelder hoftebrudd, og der Østfold ligger øverst og har holdt seg på dette nivået de siste årene. Østfold har ca. 1,8 per 1000 innbyggere. Halden har flere hoftebrudd enn gjennomsnittet for Østfold med vel 70 innleggelser i de siste årene.

Et enkelt lårhalsbrudd koster i gjennomsnitt ca. kr. 500.000 i behandling og rehabilitering. Det er nærmere 10.000 lårhalsbrudd per år i Norge.

Trafikkulykker¹⁰⁸

	2019	2020	2021	2022
K-3001 Halden				
Ulykker	24	20	37	38
Drepte	1	1	1	2
Skadde i alt	26	29	43	50

I 2019 var det 26 trafikkulykker med personskade i Halden. Det var involvert 26 personer med skade og 1 person ble drept. I 2022 var antall ulykker økt til 38, 50 personer ble skadd, 5 av disse alvorlig skadd, en to disse endte med dødelig utgang.

I 2019 opplyste Politiet at de så en trend med reduksjon av trafikkulykker med skadde. I 2020 endret bildet seg. Dersom vi skulle prøve å spekulere på årsakene til en hypotetisk ny trend med økning i antall ulykker, ville det første relevante spørsmålet være å undersøke utviklingen i trafikk, det vil si i hvor stor grad økning i ulykker skyldes økning i bilkjøring. Når det kjøres mer bil, blir det flere ulykker.

Drukning¹⁰⁹

Det var ingen som døde av drukning i 2022 i Halden.

Brann¹¹⁰

Vi ser en nedadgående kurve når det gjelder branner i Halden.

		2020	2021	2022	
Brann	Antall branner, inkl. pipebranner	DSB	37	38	20
	Antall døde i brann	DSB/ Brannvesen	2	0	0
	Antall skadde i brann	DSB/ Brannvesen	2	2	3

Ingen omkom i brann i Halden i årene 2015 til 2018. i 2020 døde 2.

¹⁰⁸ Kilde: SSB

¹⁰⁹ Kilde: dsb.no, direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

¹¹⁰ Kilde: dsb.no, direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Halden kommune har valgt brannforebygging som et av sine områder i arbeidet med et trygt lokalsamfunn.

Vold¹¹¹

			2020	2021	2022
Vold	Antall personskader etter vold	Politi		9	11
	Antall døde etter vold	Politi		1	0
	Antall saker "Vold i nære relasjoner"	Politi		14	8

Om bærekraftige byer og samfunn

Deltakelse i frivillige lag og foreninger er viktig for å skape gode lokalsamfunn.

Innbyggerne opplever i hovedsak at byen har et godt kulturtilbud.

Halden kommune har mange som lever i familier med lav inntekt over tid, og generelt er inntektsnivået til Haldenserne lavere enn i nabobyene og landet ellers. Dette påvirker kjøpeevnen og Haldensernes mulighet til å kjøpe seg nybygde boliger, og særlig boliger av en viss størrelse i sentrum.

For å møte den demografiske utviklingen vil et universelt utformet samfunn gjøre det lettere for alle å greie seg selv når det oppstår en funksjonsnedsettelse i en eller annen form. Det er også sånn at det som er nødvendig for noen vil være bra for alle. Det er for eksempel lettere å trille en barnevogn på fortau med tilrettelagte krysningspunkter enn uten.

Halden har høyere andel personskader og hoftebrudd enn gjennomsnitt for landet. Dette medfører økt andel sykehusinnleggelse og oppfølgingstjenester fra kommunen. Hvert hoftebrudd er beregnet til å koste samfunnet mer enn kr. 500.000, - det første året. Ca. halvparten er kommunenes kostnader.

En oversikt over hvor og når ulykker inntreffer kan bidra til økt oppmerksomhet for forebygging og mer treffsikkerhet i tiltaksarbeidet. Østfoldhelse opplyser at Sykehuset Østfold er forespurt om slike opplysninger, men at det ikke er ført slike registreringer.

Hoftebrudd har store konsekvenser for den enkelte, for pårørende og for bruk av samfunnsressurser. Forskning viser at eldre som får et hoftebrudd har store smerter og lidelser og 1/3 dør innen 1 år av ulykken. Mange som rammes får heller ikke tilbake sitt tidligere funksjonsnivå og får sterkt redusert livskvalitet og blir hjelpetrequende.¹¹²

Nettverk Trygge lokalsamfunn¹¹³ i regi av skadeforebyggende forum er et samarbeid mellom kommuner som arbeider systematisk med folkehelsearbeid og forebygging av skader og ulykker for alle aldersgrupper. Halden kommune ble sertifisert som et trygt lokalsamfunn i 2022.

¹¹¹ Halden politikammer

¹¹² Kilde: www.skadeforebyggendeforum.no

¹¹³ Kilde: www.tryggelokalsamfunn.no

Forebygging krever innsats på mange områder og på tvers av fag og nivåer. Fysisk aktivitet hjelper for bedre folkehelse og er forebyggende. Helsedirektoratet gir en rekke forslag til å forebygge mer for å behandle mindre. Sykehuset Østfold har laget en fallforebyggende brosjyre. Videre kan kommunen være i dialog med innbyggerne, frivillige miljøer og selvhjelpsgrupper gjennom frivilligsentralen. Halden har satset på fysisk aktivitet som et fallforebyggende tiltak. Det er behov for flere gode fallforebyggende tiltak. Av strukturelle tiltak er rutiner med sikkerhetsrunder i hjemmetjenesten og annet forebyggende utstyr og hjelpemidler.

Halden kommune har en strategi for reduksjon av fartsgrenser i boligområder. Dette arbeidet vil fortsette og antas ha betydning for trafikksikkerheten. I tillegg er arbeidet med utbygging av gang og sykkelveier viktig med tanke på de myke trafikantene.¹¹⁴ Kommunedelplan for trafikksikkerhet ble ferdig i 2017.

Årsaker til ulykker¹¹⁵:

- 1) Eldre trafikanter
- 2) Høy fart
- 3) Organisatoriske mangler (bilen som arbeidsplass)
- 4) Møteulykker
- 5) Kjøring i ruspåvirket tilstand
- 6) Kjøring uten bilbelte

Halden har mye verneverdig gammel trehusbebyggelse som krever ekstra forebyggende tiltak og oppmerksomhet. Det er montert opp varmedetektorer og kamera som dekker store deler av den gamle trehusbebyggelsen i sentrum, og det er søkt om flere slike tiltak.

Det har også vært flere branner i søppelanlegg i borettslag de siste årene. Halden kommune har satset på nedgravde søppelløsninger og det å flytte søppeldunkene bort fra husveggene for å forebygge slike branner.

---

¹¹⁴ Kilde: Statens vegvesen

¹¹⁵ Kilde: Statens vegvesen

Mål 12 Bærekraftig forbruk og produksjon

Bærekraftsmål 12 handler om å sikre bærekraft i produksjon og i forbruket. Man skal gjøre mer med mindre ressurser.

Maten som kastes årlig i Norge tilsvarer det årlige matvareforbruket til 900 000 mennesker

I Norge er det flere initiativ for å redusere matsvinn og mengden matavfall. Initiativene har i hovedsak vært pådrevet av næringsmiddelindustrien. Norske myndigheter signerte 2017 en

intensjonsavtale med aktørene i matverdikjeden om å halvere matsvinnet fram mot 2030. Som følge av intensjonsavtalen skal Norge utvikle et rapporteringssystem for hele matproduksjonskjeden som vil gjøre avfallsstatistikken mer nøyaktig. I Halden kommune pågår et eget prosjekt for å redusere matsvinn.

Avfallshåndtering

I 2022 kastet husholdningene i Norge i gjennomsnitt 387 kilo avfall per innbygger. Toppnivået var i 2014, da det ble kastet 441 kilo per innbygger. Siden den gang har mengden husholdningsavfall per innbygger sakte, men sikkert blitt mindre. 43 prosent av husholdningsavfallet i Norge ble levert til materialgjenvinning i 2022. Dette er betraktelig under EU-kravet om 50 prosent materialgjenvinning av husholdningsavfall og husholdningsliknende avfall.

Husholdningsavfall per årsinnbygger 2022 (kg)¹¹⁶

	Husholdningsavfall per årsinnbygger (kg)		
	2020	2021	2022
3001 Halden	357,4	360,6	418,5
3002 Moss	447,4	453,1	431,1
3003 Sarpsborg	389,6	412,0	379,9
3004 Fredrikstad	519,3	456,6	416,3

Andel husholdningsavfall per årsinnbygger som ble innlevert til materialgjenvinning inkl. biologisk behandling, 2020 - 2022¹¹⁷

	Levert til materialgjenvinning inkl. biologisk behandling per årsinnbygger (kg)		
	2020	2021	2022
3001 Halden	226,0	186,7	218,9
3002 Moss	137,5	139,6	136,4
3003 Sarpsborg	119,7	126,1	96,8
3004 Fredrikstad	124,5	98,9	106,0

Om bærekraftig forbruk og produksjon

Halden har økt avfallsmengden per årsinnbygger fra 357 kg i 2020 til 418 kg i 2022. Når det gjelder innlevert husholdningsavfall til gjenvinning så har Haldenserne holdt mengden ganske stabil de siste tre årene. Kommunen har jobbet for å redusere matsvinn i egne driftsavdelinger, både barnehager og institusjoner i helse og mestring har deltatt.

Kommunen tilbyr innbyggerne kompostbeholder til hjemmekompostering av matavfall og hageavfall sterkt redusert pris. Strø kan hentes gratis hos kommunens driftslager på Sommero.

¹¹⁶ SSB tabell 12241

¹¹⁷ SSB tabell 12241

DEL 5

Mål 17 Samarbeid for å nå målene

Dette målet handler om å styrke gjennomføringen av målene, og etablere og fornye partnerskap på alle nivåer. Samarbeid er avgjørende for å lykkes i gjennomføringen av de øvrige bærekraftsmålene.

Tverrsektorielt samarbeid, deling av kunnskap, deling av forskning, innovasjon, dele erfaringer og etablere partnerskap er noen stikkord.

Halden kommune samarbeider med mange aktører, og nye muligheter kommer stadig. Det er viktig å være proaktiv på dette området for å jobbe målrettet mot bærekraftsmålene.

Næringslivet, fylkeskommunen, fylkesmannen, statlige organer og frivillige lag og organisasjoner er samarbeidspartnere for å nevne noen. For å lykkes i samarbeidet må kommunen mobilisere ressurser til arbeidet. Samarbeidet må også være likeverdig. Kommunen må være god på samarbeid og på å være bindeledd mellom de lokale, regionale og sentrale nivåer for å skape utvikling.

Kommunal planstrategi

Plan og bygningsloven skal «fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner» (pbl. §1-1). Gjennom arbeidet med bærekraftsmålene, særlig gjennom planstrategiprosesser, vil politikere og administrasjon få nye måter å se Halden kommune på.

Kommunal planstrategi er det eneste obligatoriske plandokumentet kommunen er pålagt å utarbeide (pbl. § 7-1). Kommunal planstrategi tar opp kommunens sentrale utviklingstrekk og utfordringer og drøfter hvilke av disse som er egnet for vurdering og løsning gjennom planlegging.

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. De nasjonale forventningene skal følges opp i kommunens arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen.

Det at vi har lagt opp statistikkgrunnlaget etter bærekraftsmålene vil bidra til at det er en sammenheng i kjeden fra statlige myndigheter ned til planer som blir utarbeidet i kommunen.